

**Practycke van den Spaenschen Raet, dat is: clare
vertooninghe dat den raedt door J. Lipsium, Er. Puteanum,
ende fr. Campanellam, ghegeven, om de Vereenighde
Nederlanden wederom te brengen onder 't gebiet van den
Coning van Spangjen, in alle hare deelen ofte alreede in't
werck gestelt is, ofte noch daghelijcks in't werck gesteldt
wordt ... : tot waerschouwinghe van alle vrije, vrome
Nederlanders, insonderheyt der gener die inde regieringe zijn**

<https://hdl.handle.net/1874/10187>

14

1618?

PRACTYCKE
VAN DEN
SPAENSCHEN RAEDT.

Dat is:

Clare vertooninghe dat

den Raedt door I. Lipsium, Er. Puteanum, ende
F. Campanellam gegeven / om de vereenighde Neder-
landen wederom te byngen onder tgebiet van den Co-
ninc van Spangjen / in hare deelen ofte alreede in't were
gestelt is / ofte noch dagelijks in't were gestelt woꝝdt.

Tot vvaerschouyvinghe van alle vrome Nederlanders.

Rijse / Thome / Trou-he
ghe Nederlanders / Bede
ghers / ende Landt-gheno

't Is een groot voꝝdeel / De
ghen van sijn vꝝanden te
maer 'tis een groote dwaesl
selve met allerley middelen
ghen te staen : Iae noch
den gheenen diese binnen
soeckten te voꝝderen / in ha
voꝝ-nemen niet te stuypten. t Waer te wenschen dat des
heyt onder ons niet ghebonden en wierde. Godts kra
handt heeft ons dickwils verlost mit merckelijcke s
heden : sijne voꝝsichtighe soꝝghe over ons / heeft on
onser vꝝanden bedrieghelijcke treecken : Dese weldae
men:
idt de
iet te
ooter/
andts
maedt
waes
tighe
wigt
echt
hy

hy ons noch (lof zy sijnen Heylige Naem.) Hy openbaert ons
 beyde het booznemen onser vanden / ende de middelen waer
 mede sy het selve meenen uyt te voeren. Och of wy daer acht
 op nammen tot onser waerschouwinghe! ende dat wyder ons te-
 ghen kanteden tot onse behoudenisse! Maer dit is de beclaech-
 lijcke blindtheyt van onse Landtsaten / dat sy het onghemercht
 booz hy gaen: Dit is haer sozgheloofheyt datse gherust ende
 sonder sozgheloeven / als of wy gantsch secker ende buyten pe-
 rijckes waren: ja dit is de uytterste dwaefheyt / dat sy de booz-
 derapts van onser Vanden aen-slagghen selfs midden in ons
 landt voeden / jae in hare verderffelijcke practycken sijben ende
 stercken. Een ghewisse booz-bode van onsen gheheelen onder-
 ganck / soo wy niet op en waecken ende boozsichtighe worden.
 Wy sien dit o byje ende bozome Nederlanders / Bloedt-ber-
 wanten / na buyzen ende goede vrienden. Wy bedroeben ons
 in onse herte / aenmerckende met weemoet het perijckel dat ons
 dreyghet / ende de kleyne becommernisse / die vele van u daer
 ober d'zaghen. Wy en kunnen niet naer laten van Godts / na-
 tuere / ende ampts weghen u tijdelijcke hier van te waerschou-
 wen. Want dooz dese drie zijn wy aen ons Vaderlandt / aen
 uwe persoonen / ende aen onse huyf-genooten verbonden. Uwen
 byderganck is den onsen: ende ons verderf is het uwe. Godt
 beware ons booz beyden. Maer hy wil oock dat wy uyt on-
 sen ooghen sullen sien. Te meer als hy ons onse verderf booz
 oog' en stelt / ende de middelen waer dooz het selve geyactiseert
 woert / om die by tijds / ofte te verbzecken / of te ontgaen. Wat
 raedt den Coninck van Spangjen zy ghegheben van sijne die-
 naren / om dese Landen wederom te brenghen onder sijn heet-
 schappijje / oock van hem die in dese Landen langhe heeft ghe-
 woont / ende der selver ghelegentheden wel doozsien / is kenbaer
 geworden: haer adbyssen zijn in openbaren druck aen den dagh.
 De Heeren ghedeputeerde Staten van Dyzestlandt hebben se on-
 lancks tot uwen dienste doen herdrukken. Dit is u een groot
 boozdeel / als ghy 't maer wel ghebyruct. Van ten sal u niet
 vaten / soo ghy niet niet eenen en siet / hoe desen Raedt afreede
 ten deele in 't werck gestelt is / ende noch dagelijcks in 't werck
 ghestelt woert: ende u terfont kloerklmoedighe daer teghen op-
 maecht / om 't selve datelijck te doen slypten: Anders sal u het
 net ober het Hoofte geworpen worden / ende ghy u selven in den
 strick

5
strick binden eer ghy het weet. Hier op hebben wy wat nauw
acht ghenomen / ende den Raedt / met het gheene hier te Lande
om gaet / met malcanderen gheconfereert / waer dooꝝ wy in ge-
wisse erbaringhe zijn ghecomen / dat de selve hier te Lande / hier
binnen 's Landts (seggen wy) dadelijck ter executie woꝝdt ge-
leydt / ende vooꝝt ten vollen uyt gheboert sal woꝝden / soo wy
daer niet in tijds vooꝝ en zijn. Daerom wy oock noodich ghe-
acht hebben u. l. hier van te veradverteren / ende in dese vertoo-
ninghe / ghelijck als in een spieghel / klaerlijck vooꝝ ooghen te
stellen / op hope dat het u uyt uwen staep sal doen op rijsh / en-
de wat gaetwer als vooꝝ desen / doen omme sien.

Den Raedt van Spangjen bestaet in na-volgende poincten.

Het 1. is. Dat men met ons soude maecten een Treves ofte stilstandt
van wapenen, waer door den Coninck soude blijven in sijn gheheel, om
sijn hope ende voor-nemen te konnen volbrengen. Het eynde waer
van niet en soude zijn de ruste der Landen / ende welbaren der
inghesetenen / maer onse incoꝝporeringhe ende des Coninghs
heerschappije. Soo dat sulckis niet en is ghespooten uyt lief-
de van den vrede / ende af-keer van de veelvoudighe bloedt-
stoztinghen / die d' Oꝝzloghe verooꝝsacckte (ghelijck de ghe-
suyckerde woꝝden van de versoekers te kennen gaben.)
Maer uyt een Machiavellische behendicheydt / waer dooꝝ hy
vooꝝ een wijle tijds heeft willen dissimuleeren / om sijn kansse,
daer naer te beter te vooꝝ sien. Dit is de lesse Machiavelle
welcke hy alle Doꝝsten leert / waer inne hy den Spangjaert
tot een goet leer-kindt ghebonden heeft. Het leedt dat sy mee-
nen ontfanghen te hebben / nemmermeer onghetwoꝝken te laten /
wat belofte / wat eedt / wat verdoꝝrach sy oock mochten ghedaen
hebben: Maer haer ghemoedt so langhe onder een schoon ghe-
laet verboꝝgghen te houden / ende met allerley schoone beloften te
bedecken / tot dat sy een goet vertrouwen in haer leet-doenders
ghebꝝacht hebende / gheleghentheyt binden om de selve / met
alle haren aenhanck soo uyt te roepen / dat sy naemaels gheen
ooꝝsaccke hebben yet dierghelijcke meer te vreesen / maer
haren staet dooꝝ sulcken middel soo te bevestighen / dat alle
andere een exempel daer aen nemende / sich moghen ontsien
haer eenich leedt wederom aen te doen. Dat met dese mee-
ninghe den Treves sy versocht / gheeft den Spaenschen Raedt
ront uyt te verstaen. Want die seyt: Met den Treves blijft den

Koninck in sijn gheheel / om sijn hope ende boozememen te kon-
 nen volbrengen / ende men sal daer uyt allerley boozdeel konnen
 trecken. De macht der vyanden sal verflauwen / soo datse soo
 scherp op haer sake niet en sullen letten. Daer en sullen so harde
 conditien niet bedonghen worden / ofte sy sullen sonder grooste
 swaricheyt ende schade konnen gebroken worden: Ende boven
 dien / sal Godt onder des eenighe goede ghelegentheyt vooz den
 Koninck laten vershijnen / waer mede hy sijn yozijt sal kon-
 nen doen. Dat blijckt ooc klaer uyt d' exempelē waer mede sy
 haren Raedt bevestighen: Het eerste van de Velanten, die na ee-
 nen langhen Treves van de Romeynen alsoo zijn uytgheroept/
 datmen geen overblijfselen noch voetstappen van haer en vint.
 Het tweede van de Velantien ende Creten, die oock nae eenen
 langhen Treves alsoo zijn ghebracht onder het gewelt der Ro-
 meynen / datse daer na haer noyt wederom gheroert en hebben.
 Het derde van den machtigen Pompeius, die dooz een cozte vrede
 alsoo is ver swacht / ende van sijn middelen ontbloot / dat hy ge-
 heel t' onderghebracht zijnde / qualijck met een schip heeft kon-
 nen ontvluchten / ende den hals moeten uytsteken om ghedoodt
 te worden. Op desen moer leyt de Treves. De Spangjaert
 siende dat hy met openbaer Oozloch ende wapenen niet en kon-
 ne uytrechten / heeft sijn wyeedt gemoedt onder een schoon ghe-
 van vrede gaen bedecken / hopende dat hy ghelegentheyt
 e vinden / om binnen den tijdt van stilstandt / sijn vyanden
 g rechtigher met valsche raedt-slagen te bevechten / als hy met
 d wapenen hadde konnen doen / ende alsoo sijn oudt leedt met
 on gheheelen onderganck te waken. Dit eerste is hem ghe-
 knu Hy heeft den Treves versocht / hy heeftse ooc verkregen.
 D loosē ende bedrieghelijcken Treves. Ende dat noch dooz
 een Monick / ende van de alder-slimste soozte / een Minck-hyoz-
 der: dooz een Italiaen / die gheniecnelijck de Machi. v. lisen tre-
 ken wel gheleert hebben: dooz eenen bedrieghelijcken Richardot,
 wiens bedriegherijē ende giericheyt nae sijn doodr wel is ghe-
 openbaert. Dese hebt ghy vereenicht Nederlandt ghehooz
 ghegheben / met dese ghecontracteert / ende dooz desen met
 een Spangjaert / in Spangjen ghebozen / onder de Inqui-
 sitie op-gheboedt / ende de selve noch onderwozen / die van het
 Concilie van Constantz gheleert heeft / den Ketters gheen ghe-
 loof te houden. Laet ghy u duncken / dat hy het wel met u meent /
 ghy

7
ghy zijt verre bedrogen. 'Tis om sijnent wille dat hy den
Crebes heeft ghemaect/ niet om utwent wille. Had hy ander
middel gheweten om u te krencken/ hy soudese ghebeyekt heb-
ben: *Miser alta mente Repostum.* Hy ghedenckt al te wel den af-
brueck die hy van u geleden heeft: Dooz thoont hy u den Olyf-
tack/ ende achter heeft hy den strick / die hy u nicent om den
hals te werpen.

Dit hebt ghy wel eer self ghesien/ doen ghy op utwe pemin-
ghen hebt laten slaen den Belgischen Leeuw by vanden strick/
ende vooz hem den Spaenschen Koninck / vooz draghende den
Olyftack/ als een byede-tepcken / ende achter hem houdende
den bandt/om den Leeu wederom te binden: met die op schijft
Den Leeu los zijnde, wil gheen half banat draghen. Doen de Heeren
Staten Generael vande ghemieerde Provincien / alle byede-
handelinghe by den Certs Hertoghe Ernestus, dooz twee Raets-
Heeren van Brussel / mondelijck ende schriftelijck aen ghebo-
den/met een mannelijcke couragie plat af sloeghen/ende sulcks
met een treffelijcken Bries den Certs Hertoghe bekent maek-
ten. Welcken Bries wy goet ghevonden hebben hier te inse-
reren/om versheyden redenen. Ten eerste/ om dat hy komt
van hooger handt/ van de Heeren Staten Generael/ ende der-
halven is irrepochabel. 2. Om dat hy is gheschreven ghe-
weest aen een Certs Hertoghe van Duytschen Bloede/ ende/so
men meent van goeder natuere. 3. Om dat de Spaensche be-
driegherij ende tyranij daer in seer levendich wordt beschre-
ven. 4. Om dat daer in blyckt de gherechticheyt van onse
Ozloghe tegen den Spangjaert. 5. Om dat daer klaerlijck
ende ontwederpzekelijck werdt bewesen/ dat den Spangjaert
nimmermeer is te betrouwen. 6. Om dat daer gesien werde
de voozgaende Nederlandtsche couragie ende kloekmoedig-
heyt. Eyndelijck/ om dat upt de Collatie van die Antwoorde/
met tghene nu deurgacns ghesustineert wordt/ blycken kan/
hoe verre wy vande voozgaende Resolutie ende Couragie zyn
af-gheweecken. Ten Tytel van den Bries is:

Ant-

Antwoort van den Hee-

ren Staten Generael der vereenighde Nederlandsche Provincien / Ghegheben in s' Gravenhage den xxvij. May 1594. op seker Billive van den Certs-Hertoghe in Oostenrijk/ etc.

Die Staten Generael der ghemieerde Nederlanden / In haer haerlieder vergaderinghe gheopent ende ghelesen hebbende den Brief van den Doozlichtichsten / Hooch-ghebooren Voost Ernestus, Certs-Hertoghe van Oostenrijk / Hertoghe van Bourgoignien/ etc. Ghecachetteert ende besloten mettet Cachet van sijne Hoocheyt/ ghedateert binnen Brussel den seften dach der loopender Maendt Meye / Den twaelfsten der selver Maendt doen ontfanghen upt handen van M^{rs}. Otto Hartius, ende Ieronimus Coomans Rechtsghelerden. Ende / opte insinuatie den selven des anderen daeghs / als den veerthienden ghesdaen / den ssthienden daer nae in de voorszeyden haerlieder vergaderinghe ghehoort / tghene sy lieden voozder in last hadden / vermoghens de clause in den voorszeyden Brief gheinsereert / by henlieden schijstelyck overghelevert, hebben nae rijpe examinatie van den voorszeyden Brief ende gheschijfte / om sijne Hoocheyt van hare opzichte goede intentie openinghe te doen. Verclaert / ende verclaren by desen / dat van den tijdt af sy lieden upt hooch-dringhenden noot, vooz de behoudemisse der Nederlandtsche vryheden / eensamentlyck de Privilegien / ende gherechticheden der selver in't Generael ende der Provincien / Leden / Steden / ende Inghesetenen van dien in't particulier / ende tot afweeringhe der Spaensche tyranij / ende hooverdighe heerschapphe ober de conscientien / lichamen ende goederen van de Inghesetenen der Nederlanden / hare Vrouwen ende kinderen / de Wapenen hebben aen-ghenomen / hare meeninghe ende intentie althijds gheweest is / ende noch is / d'selve met Godes hulpe jeghens den Spangjaerds ende hare adherenten te gheschuycken / niet een vast vertrouwen dat den Almoghenden goeden Godt hare goede ende rechtveerdighe intentie (die hoe langher soo meer bebonden wordet niet alleene den welstaend der Nederlanden / maer dock den staet van alle na-buerighe Coningen / Princen ende Republijcken aen te gaen) niet sinen Goddelijckheit seggen sal voozderen / ghelijck sy lieden dock hebben bebonden / wesen

wesenbe deur Godts crachtighe handt niet alleen haere midde-
 len/ ende booznemen gheseghent/maer oock de herten vande na-
 ghebuere Koninghen ende Princken / tot handt houdinghe vande
 boozs. haere nootelijcke ende oprechte intentie beweect / waer
 van splieden de eere ende lof Godt den Heere Almachtich toe-
 schryuen/ende hen op zyne Goddelijcke Majesteits onverander-
 lijcke macht vertrouwende / verwachten van zijne handt ende
 goethepdt / een goede loffelijcke upkomst deser beswaerlijcke
 oozloghe/hebbende een vaste hope / dat splieden den Nederlanden
 in t generael haest sullen sien veroenicht / ende in haeren oud-
 fleur ende prosperiteyt gheseldt : Daer nae sp oock dies te me-
 haecken ende verlanghen / om dat sp beproeft ende verfocht heb-
 ben/ ende over sulckx noch seer wel ghedencken die commoditey-
 ten / ghemacken ende lieflijckheden vanden vrede / ruste ende
 eenichepdt / ende daerenteghen ghevoelen die incommoditeyten/
 onghemacken ende ongheneuchten vander oozloghe. Maer ghe-
 lijck sp zyne Boosheyt vande verklaringe van zynen goeden wil-
 le / ende affectie ten selven eynde inden boozschreuen brief her-
 haelt/ ende allen den ghenen die oprechtelijck totte boozs. ruste/
 eenichepdt ende prosperiteyt der Nederlanden gheaffectioneert
 zyn/seer bedancken. Soo hebben splieden oock groote redenen
 hen booz Godt den Heere Almachtich/ende alle die werelt te be-
 klagen/ ober den ghenen die noch langher niet listen / ende on-
 der t pzetext van vrede/soecken te vergieten het onnoosel bloedt
 der Christenen / ende te boozderen der Nederlanden ruine ende
 onderganck. Waer toe hy den Spaenschen Gaedt (hem nu
 hooght in alle manieren / van dese gheoeffenseert houdende) soo
 seer ghearbept woardt/ als opt te boozen/ghebuycckende daer toe
 de wredeste / schandelijckste ende onbehoozlijckste procedueren
 diemen niet en behoort te bedencken / ende veel min tot onder-
 ganck ende ruine deser Landen te attenteren : Nenghesien alle de
 werelt bekent is / hoe beswaerlijck de selve totte extremiteyten /
 daer inne de saken staen / ghekomen zyn / naemelijck dat het ver-
 stozten deur beuls handen van het onnoosel bloedt van vele du-
 senden onnosele menschen/ soo wel Vrouwen als Mans van alle
 qualiteyten / daer onder zyn gheweest eenighe vande principaele
 Heeren van den Lande / die violatie vande principaelste Wy-
 den/ Wybveligien ende gherechtigheden der Nederlanden / Le-
 ende Steden van dien in t generael ende particulier/ vele moor-
 den / vanden / violentien / exactien / concussien / ende ande-
 re enozme ende execrable daden. Daer seer veel Remonstran-
 tien / Supplicatien / selfs met besendighen van eenighe Neder-
 landse Heeren in Spangien / als naemelijck mede onder an-
 deren

25 deren den Marquis van Bergen/ende Montigny/ die daer ober
 26 qualijck zijn ghebaren/ende teghen aller volckeren Rechten ghe-
 27 tracteert/ oock intercessien van groote Potentaten te verghes
 28 ghedaen/ ten eynde de Nederlanden/ Leden/ Steden/ ende goede
 29 inghesetenen der selver by hare oude loffelijcke Vysheden/ Princi-
 30 legien ende gherechtigheden ghelaten / ende de tyranne over de
 31 consciencien / lichamen ende goederen / der Spaensche nae-
 32 tie ende hare adherenten af-ghedaen mochte worden / hen-lie-
 33 den totte hoozschreben extremiteten ghebrocht hebben. Ende
 34 haeromme sal sijne Hoochheyt ten besten ghelieven te verstaen /
 35 dat de Staten voorsz. in een saecke den welstandt deser Landen/
 36 ende de behoudenisse der goede inghesetenen van dien soo hooch-
 37 lijck impozerende met alle goede insichten ende overweginghe
 38 van 't ghene te boozen in ghelijcke saecken ghepasseert is / ende
 39 sich als nu openbaerd / procederen. Ende dat zy lieden niet
 40 haest en connen gheloooben / veel min hen verseeckerdt houden /
 41 op 't ghene men seyd van de veranderinghe der humeuren des
 42 Spaenschen raets. Alsoo ghelijcke veranderinghen wel meer ap-
 43 parent zijn gheweest / ende eersdeels ghelooft met groote schade
 44 van dese Landen. Want in 't begin deser oorloghe was de wreet-
 45 heyt der Spangjaerden soo groot / dat al omghebrocht wiert/
 46 dat in haer ghewelt quam/ende vooz een so heerlijcke sake (als is
 47 de conferentie des Vaderlands jehens uytheimsche tyranne)
 48 pet met raedt ofte daet ghedaen hadde / ende datmen niet alleen
 49 de platte Landen/ maer oock vele principale steden met inoozt/
 50 roof/ vjandt / ende andere grouwelijcke execrable ende onghes-
 51 hoozde daden tracteerde / ter tijdt toe men van deser zijde decre-
 52 teerde jehens den Spangjaerds ende hare adherenten / die in
 53 handen quamen/ ghelijck recht te ghebruyken/ om also hen-lie-
 54 den metter daet te thoonen/dat by die van deser zijde gheen min-
 55 der herte noch couragie en was / om hare rechtverdighe sake te
 56 verbedighen/als by hen-lieden om dese landen te verbrucken/ ge-
 57 lijck zy lieden oock wel moghen versekert zijn / dat by hen tot de-
 58 ser landen crenkinghe niet en sal vooz genomen worden/ twelck
 59 metter tijdt hen niet schadelijck en sal vallen. Dit begondt den
 60 bloetdorstighen waedt te verflaeruwen / ende de humeuren in ap-
 61 parentie te veranderen/maer sulcx dat zy liede aenmerckende hen
 62 hi swaerlijck te sullen vallen tot haer vooznemen te comen met
 63 gheweldt/ ghelieten hen of zy tot vreden hadden willen verstaen/
 64 Ende werden hier op de eerste beginselen van Wyde-Handelma-
 65 ghe inden jare 1574. ghesundeert / sulcks dat de Heeren Staten
 66 van Hollandt/ ende Zeelandt (ghebruyckende haren euden/ bro-
 67 men/ ende eenboudighen aert) hen lieten beweghen / om hare be-
 68 swaer-

swaernissen/so by ootmoedige briebe/als remonstrancien te sien
 ne te geben/en daer op redres te versoeken/dan de vrychten van
 desen begunsten Vreden-handel waren aen de 3pde van Brabant
 den eersten oberval van de Stadt van Antwerpen/by de Spang
 jaerts inde Vistozien genaemt Fuera villacos, ende vande 3pde van
 Hollant ende Zeelant met haere gheassocierden/de strenge twee
 de belegheringhe vande goede stadt Leyden /die niettemin door
 Gods ghenade/nits de ghetrouwicheyt haerder bontghenoten/
 ende hare vromicheyt van des vpants gewelt wierde gheconser
 veert/ja met sulcken extraordinaris schyck van de Spangjaert
 die vooz de Stadt laghen / dat 3p-lieden door Godes crachtighe
 handt in haer ghemoet geslagen zijnde/seer confulijck upt Wol
 lant liepen/ende kortz daer na de goede stadt van Utrecht meyn
 den te oberballen / als sy ende andere vande Spaensche natien in
 den selven Jaere ghedaen hadden de vermaerde Stadt van Ant
 werpen. Desen eersten bedyeghelijcken handel alsoo af-gheloo
 pen wessende / werde door interesse vande alderhoochster ghe
 dachtenisse Keyserlijcker Majestept Maximiliaen, zijner Hoochteyt
 Heeren Vader den tweeden handel gheprepareert / ende inden
 Jaere vijftien hondert vijf en seventich binnen de Stadt vait
 Vreda by der handt ghenomen / hoe wepnich de meyninghe in
 den selven handel van der Spaenscher 3pde was pet ter goeder
 trouwen / ende tot der Nederlanden welvaerdit te doene / bren
 ghen klaerlijck de besoignen aldaer gheballen mede. Ende en
 waeren de vrychten niet anders als meerdere preparatien ter
 Opzoghhe dan opt te voozen / sulck dat seer kortz den oberbal
 van de steden van Bueren / Leerdam / Oudewater / Schoonho
 ven / Sommenec / ende de belegheringhe der Stadt van Zierke
 zee/daer upt procebeerde. Waer nae de Spangjaerts/ ende haer
 re adherenten met Rooven/ Noozden / ende andere exorbitante
 ende enozme daden / Jae oock oberbal van de Steden hare 3pde
 houdende / hen soo grof aen stelden / datmen aldaer (t selve niet
 langher kunnende dulden ofte liden) deselve als vanden vande
 Nederlanden heeft gheoordeelt ende gheproclameert. Waer
 op ghevolcht 3pnde de Unie ende verbintnisse tot Ghent / in
 Novembri / Anno xv. Lxxvi. tusschen de Nederlandtsche Pro
 vincien ende tot conservatie der selver welvaerdit / Wygheden
 ende Rechten ghemaecht / is een veghelijck bekend. Hoe ontrou
 welijck de selve Unie / ende verbintnisse vande Spaensche 3p
 de vooz goet aenghenomen is gheweest / ende wat bedroch ende
 ghebepnsthepdt daer onder vermenght was. De brieven van
 Escoviedo. Die violatie by Don Ican ghepleecht. Die vrydrucke
 ijcke verklaeringhe vpen Spaenschen Raecht by den Baron van

22 Selles oberghebracht/ ende binnen Mechelen gheopent. Gensfa
 22 mentlyck de handelinge tot Loeben ten oversaen van Ghe
 22 santen van vele Potentaten ghehouden hebben / daer van volko
 22 melijck ghetuyghenisse inde Jaeren Lxxvij. ende Lxxvij. ghe
 22 gheben. Hoe bedrieghelijck / schandelijck / schadelijck ende be
 22 swaerlijck den Wyde-handel daer na tot Ceulen seer solemnelijck
 22 aenghedanghen is afgheloopen / Als een peghelijck beken / alsoo
 22 gheduerende de selve niet alleen de Provincien van Henegouwe
 22 ende Arthois / niet eenighe andere principale steden tot particu
 22 liere handelinge zijn gesebuceert / maer alle uytterlijck ghewelt
 22 ghebruyck jeghens de goede Stadt van Maestricht / ende heele
 22 Republijcke loofte practijcken in 't werck ghesteldt inde andere
 22 Provincien / ende onder den Leben ende Steden van dien / om de
 22 selve mede tot alteratie / ende tot haere ruine ende onderganck te
 22 beweghen. Met wat practijcken daer naer de Steden van
 22 Vlaenderen in onderhandelinge ghebruyck / wat sehoone vooz
 22 slaghen den selven ghedaen zijn / ende hoe bedroefelijck het eynde
 22 is gheweest / is datelijck ghebleken. Tot wat meyninghe inden
 22 Jaere xv^c. lxxvij. ende lxxvij. die onderhandelinge van vze
 22 de is begheert gheweest / wat bedroef ende gheweldt daer onder
 22 schuwde / heeft die Spaensche Armade (ghebuerende die hande
 22 linghe oberghelcomen / ende door Godes crachtighe handt ver
 22 nielst) openbaer ghemaect. Tot wat intentie daer nae de
 22 Keiser. Majestejt in den Jaere xxi. versoekt is gheweest om
 22 de saetke vande Wydehandelinge inde Nederlanden van nieuws
 22 by der handt te nemen / hebben betuycht die Legghers van tijdt te
 22 tijdt upt de Nederlanden teghens den Coninck van Brantkrijck
 22 ke ghesonden / daer deur te meer beken ghemaect is / dat de
 22 Spangjaerts ende haere adherenten / altydts willen in oorloghe
 22 ende wapenen blyven / ghebruyckende 't pretext vande Roomsche
 22 Religie te voorderen / maer metter waerheyt trachtende / om haer
 22 voorgenomen generale heerschappij ende tyranneye ober de ghe
 22 heele Christenheyt te stabileeren / ende alle Coninghen / Prinzen /
 22 Landen / ende Republijcken van haer wettelijck ende behoor
 22 lijck recht te berooven / ghelijck ten opsten van de Coninginne /
 22 't Coninckrijck van Engghelandt / niet het oversenden der vooz
 22 schreven hooberdighe ende ghewelbighe Armade inden Jaere
 22 1588. ende de triumphen van dien vooz de victorie openbaer
 22 lijck ghesonghen / ende in Wycke uptghegheben / is ghebleken.
 22 Ende gheket zijnde op de oorloghe / ende negocijs in Brantkrijck
 22 sedert den selven Jaere / ende namentlijck op 't gheens in de nae
 22 ste jaeren op de transtatie van de Croone van Brantkrijck niet
 22 alleen vanden jeghenwoordighen wettelijcken Coninck / ende
 22 van

van allen den Prinzen vanden bloede / maer generalijck van alle
 Fransoysen op de Spangjaerts (onder den name vande Infan-
 te) van weghen ende by last van den Spaenschen Raedt / by den
 Hertoghe van Feria / ende andere Spaensche Ministers is ghe-
 tracteert / en behoeft 't selve gheen ander bewys / als daer nae by
 den Parlaemente van Parijs ende andere die Ligue af gheballen
 by Arresten ende andere Justificatien ghepubliceert / ende in
 Duche wptghegheben is kundigh ghemaect. Ende als goet-
 regard ghehouden wordt op het complot inden Jaere 92. in
 Schotlandt met veele principaële Heeren aldaer ghemaect / ten
 eynde 20000. Spaensche Soldaten in Schotlandt ghesonden
 ende ontfanghen souden worden / 'twelck inden voorleden Jaere
 ghenorch wonderlijck is aen den dagh ghekomen / (daer ober-
 oock eenighe metter dootd ghestraft zijn) en is niet te gheloo-
 ven dat 't selve op ander fundament is ghebouwt / ofte belepdt
 gheweest / in wat manieren ten selven eynde met 't Churfurstens-
 dom van Keulen / Stift van Straesbourch / Die Furstendom-
 men van Gulick / Cleve ende Bergh / eenfamentlijck de Rijck-
 siadt Aken ghehandeldt / ende ghepactiseert is / byenghen niet
 alleen verscheyden gheintercipieerde Brieven / maer oock de da-
 den selfs mede. Eyndelijck hoe ghecontremineert wordt jegens
 de principaële Prinzen van Italien. Hoe grootelijck men is
 achtende het onder-byenghen van die van Hollandt ende Zeelant
 (daer mede alle de vereenichde Provincien ghement worden) /
 omme in de selve sedem belli jeghens de gheheele Chzistenhepdt
 vast ende seker te maken / jae soo datmen den Turck liever noch
 een groote partje vande Chzistenhepdt soude willen laten in ne-
 men / als de oorloghe jeghens de Nederlanden verlaeten / oft het
 ghewelt van volck van Oorloghe jeghens henlieden gedestineert
 te verminderen / ende in somma hoemen mette Keiser. Majest.
 Chur / ende Furstien van Duytslandt / jae met den staet vande
 gheheele Chzistenhepdt handelt (alleenlijck tot voozderinghe van
 de voozscheyden generale Spaensche heerschappije) blijct daer-
 lijck wpt de Brieven gheteeckent by den Koninck van Spangien
 selfs / waer van een tranlaet hier by gheboeght is / berustende
 d'Originele alhier / welke Brieven oock mede byenghen het
 point by zyne Hoogheyt gheproponeert / te weten / dat de mee-
 ninghe van den Spaenschen Raedt niet en is deur zyne Hoogheyt
 ter goeder trouwen de saecke van de Chzistenhept / ende nament-
 lijck van de Nederlanden / in ruste ende vrede te stellen / aenghe-
 sien dat daer wpt blijct dat tot zyne principaële Raedtlieden in
 de saken der Nederlanden ghesteldt zyn den Graue van Fuentes,
 Don Guillaume de S. Clement, ende Stephano d'Yvarra, alle drie

27 Spangsaerts / met last dat de selve wytheemsche sijne Hoocheyd
 28 instrueren sullen / Die van de Nederlandsche Heeren te betrou-
 29 wen zijn : Hoe men de Nederlanden regheeren / ende de vereenig-
 30 de Provincien t'onderbrengghen sal. Die Staten en twijfelen
 31 niet / of sijne Hoocheyd en heeft wel verstaen / dat deur belepdt
 32 vanden boozscheyde Grave van Fuentes, ende Stephano d'Yvarra,
 33 onlanckis Doctor Loepes, Mederijn van de Conincklijke Ma-
 34 jestept van Enghelant / belooft zijn gheweest vijftich duysende
 35 Croonen / omme hare Majestept te vergheben / ende dat den sel-
 36 ven Doctor Loepes, Emanuel Lowijs Tynoco, ende Steven Ferera de
 37 Sanua, (als complicen van 't boozscheyden moordadich sept) upt
 38 sake van die / die in Enghelant ter doot zijn verwesen / dat mede
 39 deur 'tbelepdt van den selven Grave van Fuentes, ende d'Yvarra,
 40 Emanuel Andrada, aen-ghenomen heeft de Conincklijke Maje-
 41 stept van Oranckrijck met een rupcker van Bloemen oft Roos-
 42 sen / met sulcken fenijnighen poeder versien / dat den reuck al-
 43 leenlijck de doot moest veroorsaeken / te vergheben. Gheswe-
 44 ghen 't gheene bebonden sal worden by uytvinghe van de saecke
 45 van Michiel Remchon, hem anders noemende de Trivieres Prie-
 46 ster Namurois, over twee Maenden gheleden / ghedesguisert in
 47 Solbaets habijten van Brussel inde vereenichde Landen gefon-
 48 den / de welcke bekent / dat hy / ende verscheyden moordenaers
 49 met belofte ende ghelde ghekocht / ende upt ghesonden zijn / om
 50 den persoon des Boozluchtighen Hooch gebooren Prince Mau-
 51 ritz ghebooren Prince van Oranckien / Grave van Nassau / etc.
 52 te vermoorden. Jae dat men den jonghsten Soone van sijne
 53 Princelijcke Excellentie saligher ghedacht. (allecnlijck oudt thien
 54 jaren.) In de Ontversitept van Leyden ter schoolen ligghende /
 55 niet daer upt te lichten / als men den Prince van Oranckien /
 56 Grave van Buereu sijnen oudsten Broeder jeghens de Reche-
 57 ten / Vypheden ende Privilegien der Landen / ende aller volcken
 58 rechten / violentelijck upt de Ontversitept van Leuven ghedaen
 59 heeft / maer oock batelijck wil vermoorden / sulckis als den
 60 boozscheyden Spaenschen Raedt te booren metter daet moord-
 61 dadelyck heeft doen om-brengen hunne Excellentien Heere Va-
 62 der Hier upt can sijne Hoocheyd ende een veghelijck ontwe-
 63 spreekelijck verstaen / deur wat lieden / ende by wat midde-
 64 len de goede inghesetenen der Nederlanden bezogghen werden /
 65 Ende hoe wepnich de Staten hen vergiffen / als sy den booz-
 66 sel van de Wezdehandel / als nu van de Spaensche zijde upt ghe-
 67 lijcke affectie oordeelen te spuyten ghelijck alle de voorgeande
 68 hi vooren verhaeldt. Ja dat als nu / soo wel ten opsien van de
 69 Conincklijke Majestept van Oranckrijck ende Enghelant /
 70 als dese

als dese Landen hen vele wozebelijcker ende schadelijcker saecken
openbaeren / als opt te voozen / sulcker dat die humeuren des
Spaenschen Raedts gheensins tot voozdeel van dese Landen
berandert en sijn / als oock gheen apparentie en heeft / dat sy nu
ten hoochsten teghen de selve geoffersert zpnde / hen lieben won-
derlijcker souden willen wesen als sy waeren vooz de voozsz, of-
fensie / oft dese Landen (daer op sy recht willen pzetenderen) bet-
ter tracteren / als die Coningen en Conterkyrcken van Franck-
rijcke / Enghelant ende Schotland / hen lieben in recht / autho-
riteyt ende digniteyt ghelijck sijn. Waerom oock die voozschre-
ben Staten Generael ampts ende eedts-halven / schuldich ende
ghenoodtsaecte sijn hen dies te meer te wachten van de listighe
vanden ende practijcken des voozsz. Raedts. Insonderheyt
alsoo de vereenichde Provincien de voozsz. voozghenomen ex-
crable moozden / so vanden Persoon des Konings van Franck-
rijcke / als Coninginne van Enghelant / midtsgaders d'open-
baere Oozloghe die nae de aenkomste van zpne Hooghheyt in de
Nederlanden / jegheng die Kroone ende staet van Franckrijck
gecontinueert wort / oock niet teghenstaende dat alle voozgaende
pzeterten cefferen / met reden soo hooghlijck ter herten nemen /
als de goede alliance / vrientschap ende ghemeynschap der saecke
berespichen. Ende al ist / datmen soude moghen ghelooven dat
zpne Hooghheyt aen sulcke moozdtdadighe ende vyantlijcke da-
den een mishagen heeft: So en is daer op nochtans sulcken acht
noch insien te nemen als op 't vooz hebben / den quaden wille /
meyninghe ende intentie vanden Coninck van Spangjen / ende
Spaenschen Raedt / van den welcken zpne Hooghheyt zpne com-
missie / ende authozisatie aenghenomen ende ontfanghen heeft
(die hem oock ober sulcks 't allen tyden reboceren / ende eenen
anderen in zijne plaetse stellen moghen.) Waerenteghen men
hen niet en kan verseecken met eenighe conditien. Midts
welcken oock de Staten Generael niet en connen verstaen / dat
sy met eenighe vrucht binnen de voozschreven ghemieerde Pro-
vincien / noch buyten de selve aen de Coninck. Majest. van Enghe-
lant (daer niete sy desen aengaende / ende andersints in een
vass verbondt slaen) noch oock aen de Coninck. Majesteyt van
Franckrijck / ende andere Potentaten / Vozsten ende Republijc-
ken deser Landen / ende de ghemeyne Chrijtelijcke sake vzienden
ende verwanten / yet souden moghen openen nopende de vooz-
schreven vooz-ghestelde Wrede-handelinghe. Maer dencken te
vlyuen by haere toevlucht tot den Almoghenden Godt / om van
zpne Almachtighe / ende onberanderlijcke hant / ende goebicheyt
hoewel sy 't allen tyden oberwooghden hebben / ende alnoch wel-
comen

» konnen oerwieggen / dat alle wereltſche ſaecten veranderlijck
 » zyn / van haere rechtbeerdighe ſaecte een loffelijcke uptcoemſte /
 » niet alleen vooz de vereenichde Landen / maer oock vooz de an-
 » dere Nederlantsche Provincien / tot voozderinghe van zyne ee-
 » re / ende Weplighe wooydt / ende der Nederlanden welbaeren te
 » verwachten. Aldus ghedaen / ende ghereſolveert ter vergade-
 » ringhe vande Heeren Staten Generael / in 's Graven-Daghe
 » den xxvij. May 1594.

Ter Ordonnantie vande voorszreven
 Heeren Staten

C. Aerſſen.

Dat

Dat was doen u verstandt bype Nederlander. Doen saeght
 ghy upt u ooghen: Doen naemt ghy acht op Spangiaerdtis
 practycken. Doen verstandt ghy seer wel/ dat het gheen appar-
 rentie en heeft/ dat den Spangjaert / nu ten hoochsten teghen u
 ghecoffenseert zynde/ u boozderlijcker soude willen wesen/ als hy
 was booz d'offensie / ofte dese landen (daer op hy recht wil pre-
 tenderen) beter tracteeren / als de Coninghen ende Coninckry-
 ken van Franckryck/ Enghelandt ende Schotlandt. Dat dese
 lesse hebt ghy vergheten/ ende niet dien ulwen bypandt ghecon-
 tracteert / ende den gheenen die u ghewaerschoudt ende ten des-
 sten gheraden hebben/ en hebt ghy niet ghehooydt. Dit en seg-
 ghen wy niet/ om dat wy lust hebben in Oozloghen / ende den
 Oede haten. Breeften zynse ende gheen menschen die sulckx
 doen. Wy weten de commoditeyten/ ghemacken / ende lieflyck-
 heden van den Oede. Wy hebben geboelt de incommoditeyten/
 onghemacken / ende ongheneuchten van den Oozloghe. Maer
 om nu te toonen hoe verre ghy u van ulwe Opan doen hebt laten
 verleyden / ende te waerschouwen dat ghy noch booz u siet eer
 het te laet is. Laet u niet wijs maecken dat hy sichten't dien tijt
 zy verandert ofte beter gheworden. Want d'Offensien zyn nae-
 derhandt noch vermeerderd / als ghy hem zyn Goude schulpen
 hebt beginnen aen te tasten / in sijn eyghen Baye te bestormen/
 sijn eyghen haven met Oozlochschepen te besetten / etc. Denckt
 niet dat den Spaenschen hoochmoedt die vergheten sal. Dat
 ghy soudt meenen dat dese Koninck beter sy als sijn Vader / is
 maer een ydele inbeeldinghe. Het arresteren van ulwe Sche-
 pen/ende het schandelyck tracteeren van u scheeps volck / ghe-
 schiet in den jare 1598. int eerste jaer van sijn regeringhe/ heeft
 wel het tont varie bewesen. Als de Schippers ende Scheeps-
 lieden wierden op de Galeyen ghestelt/ als slaven gheschooren/
 ende tot roepen ghedwongen: De Nederlandtsche Cooplieden
 crimineelyck aenghespoocken/ op de pijnbanck gheleydt / etc.
 Ende waer soudt hem van daen comen? Is hy niet een Spaer-
 jaert? in Spangien opgheboedt? vanden Spangjaert onder-
 wesen? van sijns Vaders instructien gheinformeert? ende of hy
 schoon wat beter waer/ wordt hy niet geregeert vanden Spaer-
 schen Raedt? Staet hy niet onder d'Inquisitie? Wat belanghe-
 de goetdadicheydt van Albertus den Hertoghe van Brabant/ die
 is wel gebleken in het lebendich delven van de Gereformeerde

Dochter binnen Brussel / in den Iare 1598. Ende of hy
 schoon wat goedtaerdigher waer / wat kan het u helpen? Is
 niet syn Vrouw een Spaensche Vrouw? Wylben niet nae het
 advijs vanden Spaenschen Raedt de voornaemste fortreffes
 van de verheerde Nederlanden met Spaensche Garnisoenen
 beset? Ende in alle dese handelinghen van den Creves / en heeft
 hy niet finalyck mogen handelen / De aggregatie moeste upt
 Spangien comen: So moeten oock na zijn doot de Landen we-
 derom aen Spangien vervallen. Verhalven zijn't al beuschin-
 ghen diemen u wijs maecht: Men soecht u in slaep te wiegen/
 ende in den slaep te overballen. Bedrieghers zijn't / daer ghy
 mede in handelinghe zyt ghetreden. Bedrieghelijck in den
 Creves die sy met u ghemaecht hebben. Bedrieghelijck is al
 het schoone samblant dat sy u noch ter tijdt verthoonen. Be-
 drieghelijck zijn de woorden der gheener die u de veranderinghe
 der Spaenscher ghemoeden soerken in te beelden. Bedrieghe-
 lijck zijn de redenen waer mede men u soeckt te bewegen / dat
 ghy haer soudt vertrouwen ende gheloof gheben. Iae zijn
 middelen om den bedrieghelijcken Spaenschen Raedt over u
 upt te voeren. Want die gheeft dit vooz advijs / dat men den
 Nederlanders de vzeese der Spangiaerden sal soecken te bene-
 men. Hoe kan men het beter doen / als met soodanighe rede-
 nen / waer mede men u den bedrieghelijcken ende Tyranni-
 ghen aerdt der Spangiaerden soeckt te berkleppen? Waer daer
 anders niet als den Creves / de swaricheydt waer noch soo
 groot niet / al hoe wel in de selve niet anders als schade vooz
 u gheleghen is: Maer 'tgheen datter op ghevolght is / ende
 noch daghelijcks op volght / dat gaet noch verder / ende om daer
 toe te comen / is den Creves ghepractiseert. Men verbindt dat
 ghy dooz u eyghen schade zyt voozichtig gheworden / daer
 om soeckt men u allengskens in te leyden / dewyl het niet t'se-
 vens gheschieden en kan. Ghy zyt tot den Creves ghebracht/
 ende van daer voozder. Hier op trachtmen te vervolghen / om
 u gheheel upt den wegh gheleydt sijnde / in de sloot te stooten.
 Want bemerckt eens wat op den Creves ghevolght is / wat
 vruchten sy u heeft voozgebracht / ende ghy sult sien waer-
 se ghegrondet is. Gaen wy buyten ons tot onse nae-bueren
 ende de Landen van Gulick ende Cleef. Daer heeft men den
 Voost van Nieuwburch / te voozen met den Cheur Voost Bran-
 denburch

benburgh ober een gedzagen zijnde / als beyde Recht tot die Lan-
den pzetenderende / met schoone beloften af-ghelockt / van den
Zyandenburgher ghescheyden / ende teghen hem opgehitst :
Soo dat hy met het aennemē van de Pauselijcke Keligie / oock
de Spaensche hulpe versocht heeft / ende van een Paterstant
Duytsch Vorst / ghe worden is een ghespaengoliseert Papist / op
dat hy (so hy meent) den Zyandenburgher upsluptende / alleen
Heer van die Landen mochte zijn. Onder dit pzetert is den
Spangiaert in die Landen inghebroken. Voor den Heersker en-
de Nieuwenburgher wordt quansups den krijgh geboert / waer
met Spaensche Krijghs-bolck / onder 't beledt vanden Italiacn
ende Spaenschen Krijghs-Oberste ^{Spinola}. De commissien
worden van Brussel ghehaelt / ende in Spangiaert gesmeet : Den
Nieuwburger wordt daer selfs niet gheacht. Soo dat den Span-
giaert in plaetse van den Nieuwburgher te helpen tot zijn ghe-
pzetende recht / hemselven Meester van die Landen soeckt
te maecten / ende u o byde Nederlanden / u voor-schanssen af te
nemen / om metter tijdt in uwen Thurn te vreccken / ende u erbe
te verstoozen.

Derhalven ghy wel hebt ghedaen / als ghy / om u selven te
pferberen / u nae-bueren te beschermen / ende u Sontghenoedt
tot zijn gherechticheydt te boozderen / eenighe van de Steden als
daer met uwe Garnisonen hebt beset. Och of ghy de goede
tade Wefel mede haddet kunnen pferberen ! Van hier is noch
de meeste swaricheydt niet. 't Is waer droeffelijck / uwe nae-
bueren te sien onder het Spaensche geweldt / periculeus dat uwe
byanden in die Landen nestelen. Eventwel is het noch beter
den byandt te schutten op zijn naebuers huys / als op zijn eppen
Het quaedt dat binuen in u Landt is op gheresen / den byandt di-
in u eppen huys is ontstecken / is den schadelijcksten. Hier o
heeft insonderheyt den Spaenschen Raet ghesien / om dese vzych-
upt den Trebys te bekomen.

Want dit is het andere booznaemste point van dien / Name-
lijck, om disputen te moveren, nieuwe secten heymelijck aen te slichten, end
daer door twilten onder de Nederlandtsche natie te verwecken. Dese hoy
hadden sy wel / dat de verscheyden secten van Wederdooperen,
Lutersehen, Papisten, Coornhertisten / ende andere / hier en daer
ernighe

eenige moepte soude cauferen/ csi so wanneer de Landen in ruste waren/ de banden der selber los maechen. Doch dat konde haer noch wepnich helpen/ soo langhe als de Schereformeerde/ in de welcke de vasticheyt van 't Landt voornamelyck bestaet/ eenich bleben onder malcanderen/ ende de hooghe Oberheden den Schereformeerde Kercken by haer goede ordie ende welstandt maintineerden. Verhalben verstonden zy wel datter meer was te doen/ datter oneenichede onder de Schereformeerde selfs moesten ghemaecke worden/ ende tot dien eynde eenige Predicanten aen haer zyde ghetrocken: ende om dit te beter te weghe te bzingen/ insonderhepdt disputen verweckt ober de Wyse Wille des menschen/ ende de regieringhe Godts/ aen welke poincten/ als zynde wel de swaerste in de Theologie/ veel menschen haer stooten. Dit sepdit Camparella klaer uyt: Ende daer beneffens/ datmen in het disputeren dese Wet moet onderhouden/ datmen sich niet meer en beroepe op Augustinum, maer op de Gude Vaders die ouder zijn/ als S. Clemens Romanus, S. Cyprianus, Clemens Alexandrinus, S. Chrysostronus, S. Basilius, de welcke de ketterije der gheener die de Wyse Wille loochenen beter omstooten/ als de Gude Vaders die nieuwer zijn. Voecht daer by/ dat men de Boecken moet laten vermenichfuldighen/ ende het geschil lange ophouden sonder af te doen/ etc.

Hier toe is oock onder anderen aen ghestelt ghelweest te Thoon in Savoyen, het Collegie ofte de Broederschap van S. Maria van Compassie/ gheauthoriseert by de Bulle van Paus Clemens den achtsten/ daer ober ghegheben tot Roomen by S. Marcus Anno 1599. den 9. September. Want de middelen ende instructien van dat Collegie strekten oock daer toe/ om eenighe Predicanten ende Hoofden van de Schereformeerde Religie te bzinghen tot dienste van den Paus van Roomen/ ende door de selbe de Schereformeerde Kercken ende Landen in roeren te stellen. Hoe de practieken ende aenflaghen van dit Collegie door eenen brocardus baronius van Parma, bloede-berwandt van den gheleerden Cardinael baronius, zijn uyt ghebracht/ beschryft Emanuel van Meteren in het 23. Boeck van zijn Historie. Dit is den Spaenschen Raedt oock gheluckt. Twisten zynder gheuyt in de Kercke/ ende dat insonderhepdt ober de regieringhe ende boozordineeringhe Godes/ ober de Wyse Wille ende crachten des menschen ten goeden/ ende andere dependente poincten. Desen

Desen twist hadden men in het eerste wel konnen stillen ende wech
 nemen. Want de Scherfzomerde Kercken hebben in dese Lan-
 den/ gelyck oock in Franckryck ende elders/ seckerre ordze van
 vergaderinghen / ende samen-coemsten van Kercken-raden/
 Classen/ ende Synoden/ by de welke zy de boozvallende Kere-
 kelijcke swarigheden verhandelen ende afdoen. Hier dooz zynse
 in ruste gehouden geweest tot op de tijden van Arminius. Want
 hoe-wel te boozen eenighe moeyten zyn veroozsaecht gheweest
 hier ende daer/ dooz eenighe twist-gierighe persoonen / de selve
 opinien toeghebaen/ die de Discipulen ende naer-bolghers Ar-
 minij huydensdaeghs dypben: Nochtans zynse/ dooz middel van
 die Kerckelijcke vergaderinghen/ gheassopieert ende wech ghe-
 nomen. Van dese vergaderinghen zyn by het opcomen van
 dese twisten belet ende verboden ghehouden te worden. Daer-
 dooz is den twist wijdt verheydt / ende daghelijcks vermeer-
 dert / ende den byandt / die lichtelijck gheleecht hadde konnen
 worden/ boven alle huyden uptgheblaecht. De middelen van
 dese Kerckelijcke vergaderinghen die noch souden moghen by
 der handt ghenomen worden / ende nessens de Overheden van
 eenighe Provincien ende Steden / by den getrouwen Heldt den
 Prince van Orangien seer worden geurgert/ werden noch met
 aller macht teghen ghestaen ende belet. De decisie ober de ghe-
 controbeerde poincten / en wilmen gheensins toelaten: dat is/
 men wil niet verelaert hebben/ aen welcke zijde de waerheyt is.
 Het verschil heeft men nae den raedt Campanellæ langhe ghezo-
 traheert / men doet het noch. Het maecken van Boecken ende
 twist-schziften en heeft gheen eynde. Waer daer decisie gedaen/
 soo soude den twist in de Kercke ophouden / ende buypen de
 Kercke allesskens sijten / ghelijck de Disputen van de Luters-
 schen / Mennoniten / ende andere seer ghemindert zyn / behal-
 ven datse haer nu onder dese Arminiaensche factie beginnen te
 menghen. De twist-saepers volghen seer aerdich den voet van
 Campanellæ booz gheschreben. Sy en willen van Augustino nie-
 hooren / maer beroepen haer op de Guds Vaders/ die booz zij-
 nen tijdt hebben gheleest / om hare Dye Wille wat te onder-
 stuten. Wat recht zy daer toe hebben en comt hier niet te pass-
 te disputeren. En is oock allemans werck niet. Wy late-
 daer mede gheworden die Scherfzomerde Dedicanten / die
 teghen der Remonstranten vertooch / haer Teghen-vertooch

ghefelt/ overghelevert / ende aen den dach ghegheben hebben.
 Maer wy thoonen alleen hoe sijn dese werbel op die spille past.
 t'Is waer/ dat de Rucheyt van dese beroerte een schyn geben/
 als of zy de beroerte wilden stillen/ ende den vrede-maker/ als zy
 sprekken van accommodatie / ende onderlinge verdraghsaem-
 hepdt : Maer hier mede vermeerderen zy den twist. Want/
 behalven datmen segghen mach / dat Jae ende Neen niet t'sa-
 men en connen bestaen / ende dat waerheyt ende leughen niet en
 connen gheaccommodeert worden/ noch Christus hem met Be-
 liauten vereenigen / (twelck wy den Theologanten over-ghe-
 ven te verklaren/) so sijn daer uyt noch meer disputen gheresen.
 Want men heeft daer op beginnen te disputeren / of de contra-
 versse pointen fundamenteel sijn / ofte niet ? Ofse sijn ober noot-
 saeckelijcke waerheyt ? Ofse van sulcken g. wichte sijn/ datmen
 daerom van malcanderen behoort te scheidē : Ofse niet eenige
 hoozslagen tot onderlinge accommodatie/ gemaeckt souden con-
 nen worden ? etc. Dese disputen sijn oock geboedt. Boccken sijn
 daer ober gheschreven / verscheden advijsen sijn van d'een ende
 d'ander gegeven. Wy dese leere is gecomē de ordze. Hier ober sijn
 oock swaricheden gemoveert : Ofmen ooc die ordze die gebzuy-
 kelijc was/ behoort te onderhouden/ ofte een ander te beramen ?
 Ofmen inde ordze de Magistraet niet meer en behoort te ken-
 ken ? Wie het toe quam de ordze te stellen ? Of de Kercke sulcks
 mocht doen sonder de Magistraet ? Of de ordze in de Kercke
 mocht valideren / alse van de Magistraet niet en was gheap-
 probeert ? Of aen d'ordze so veel gelegen was/ dat daer in niet ee-
 nige accommodatie soude mogen geschieden ? etc. Ende alsoo dit
 met hem trach de authoziteyt van de Overheden in Kerckelijcke
 saken / is oock daer ober ghedisputeert. In somma uyt het een
 disput is het ander ghevolght. Hier vintmen nu luyden die het
 hooger hoort soeckende / en de gunste van menschen na-sagende/
 seggen wel te blijven by de voorzicghe Leere der Ghereformeerde
 Kercken ; maer sustineren/ de pointen sijn van sulckē gewichte
 niet/ of men can malcander verdraghen. Andere seggen/ dat hoe-
 vel zy de voorgaende Leere houden/ nochtans om d'ordze niet en
 willen twisten / en geben also occasie om Remonstrantsche Pre-
 danten in de Kercke te bevestigē. Andere sustineren dat het een
 in het ander hanght. De by-een-comsten doch/ waer nae veel
 Kerckelijcke personen/ blyvende by het oude Ghereformeerde
 ghevoelen/

geboelen/verlangen ende solliciteren/ inde welcke men dit alles
in Godes bzeese mocht overleggghen/ en mactanderen hoozen/ en
kan men niet becomē. Of dese twisfacpers sien op den Syaen-
schen Raedt om die upt te voeren / ende offe daer toe van onse
vpanden zijn gesubozneert/ mogen sy weten. Dit weten wy al-
tijt/ datse metter daet pzaetiseren tgeene by onse vpanden ghe-
adviseert ende besloten is. Immers heeft zaronius, in het upt-
bzenghen van de middelen ende instructien van het voozsz. Col-
legie/ verklaert: dat de Paus veel Predicanten ende pzin-
le Hoofden van de Gherefozmeerde Religie/ al ghewonnen ende
gheubozneert hadde, soo dat hy enighe beroerte onder hun con-
de maecten tot voozdeel van de Catholijcke: Verhopende ten
lesten by een Concilium/ dooz den mond ende sententien vande
Ministers vande Gherefozmeerde Religie/ de selve Religie te
doen condeemneren: Daer mede alle Coninghen ende Pzincen
gepersuadeert soude zijn/ alomme de Catholijcke Religie te we-
derstellen. Besiet eens/offe daer toe niet en helpen/ die de Con-
fessie ende Catechismus/ aenghenomen Fozmuleren vande ee-
nichepdt inde Leere der Gherefozmeerde Kercken/willen heb-
ben verandert: Die/siende datse noch de meeste stemmen niet en
hebben/niet alleen het Nationael Synodus vande gheunierde
Pzobincien/maer oock het Pzobinciale van Hollant ende Wilt-
Pzieslant plat afrefuseren: Maer in de Pzobincie vā Utrecht/
daerse by lanckheyt van tpden de meeste stemmen ober haer zp-
de hadden ghekegghen / haer saecken Synodaliter hebben doen
arresteren: die/segghende te blippen by de oude Leere / de ordze
onwettelijck renberseren / ende de Arminiaensche Predicanten
helpen in den Kercken-dienst in voeren/ende dieghelijcke saken
meer pzaetiseren: De vileyne Boecken uptgheben / waer me-
de de Leere vande Gerefozmeerde Kercken/ bergelrechen wort/
by de Stoische/Manicheische / Libertijnsche / ja Turckse grou-
welen ende dwalingen. In Palatinaer, dat is Pals Graben landt/
waren al eenighe daer toe beweeght / die niet namen ghenormt
worden / die daer een wyle tijds bleven om beroderten aen te
richten/ende behendelijcken twist te saepen: Doch naederhande
ontdeckt zijnde / of haer voozmen niet konnende volbrin-
ghen/zijn van daer gheblucht. Dese dinghen zijn aen den daet
ghecomen in het Jaer 1602. een Jaer te voozmeer Armi-
nius in de Pzofessie der Hephlijgher Theologie tot Leyden
ghestelt

ghestelt wierde. Of hy ende de zijne niet mede van dit volck-
ken zijn gheweest/ende noch zijn/is hun ten besten bekend. Dat
sy soo sijn dese raedtslagghen tot practycke byzenghen / datse daer
ghelijcks de beurse vol ghelts hebben / repsen ende rotsen van
d'een stadt in d'ander / ryckelijck teeren / ende andere van hare
consoorten byp houden. Dit alles heeft al wat meer in (soo
men in Hollandt spreeckt) als een ydele Peeckel-harinck. Of
sulcke Disschen niet wel van den Gouden haeck mochten ghes-
quetst zijn/ gheben wy alle Wyze Vaderlandts-liebende Neder-
landers in een ernstich nae-bedencken. Den grooten Politiaen/
Luptenant van de factieuse Ligue / heeft de Medicanten wel
stoutelijck derren beschuldighen / van het overgaen van Vlaen-
deren ende Zabandt/ verghetende de Pensionarissen ende Pos-
litijcken/ die daer in soo trouw ghearbejdt hebben : maer hier
soude hy wel oozsaccke hebben om van sulcke Medicanten wat
te schrijven/ ende te thoonen hoe zy de byzugghe legghen tot ver-
derf van onse wyze Nederlandt. Maer de liefde/ sal pemandt
segghen/ die alle dinghen ten besten dupdt / verhindert wy / dat
iek sulcks van haer noch niet ghevoelen en kan. Souden sy we-
der nae het Pausdom ende den Spaengjaert loopen? Souden
zy soo verre haer Vaderlandt ende haer eyghen welbaren ver-
gheten hebben? Is waer/ goet-hertige Nederlanders/ Ghe-
reformeerde Christenen / de liefde en denckt gheen quaet / als zy
gheen quaedt en siet : Maer de liefde en laet haer oock niet be-
dzieghen / of met het hooft in de sack steecken. Zy is wel sanc-
moedich ende goetdadich / maer en is niet dwaers. Van haer
opset ende booznemen en willen wy niet oozdeelen : Dat ooz-
deelt Godt / die de herten ende nieren doozgrondt. Maer wy
oouzdeelen hare daden / die wy met den ooghen sien. Waer toe
die steecken nyt haer eyghen natuerre / wijsen wy aen nyt trouw-
herticheyt : Of de Meesters van dese daden daer hencn loopen/
wetende of onwetende / laten wy Godt ende hare conscientien
bevolen blijven. Doen sy het onwetende / isal dienen tot hare
onderrechtighe. Doense het wetende / isal dienen tot uwe
waerschouwinghe / ende verbzeeckinghe van hare aenslagghen.
Dan dat die luyden soo bzeemt niet en zijn van het Pausdom/
soude (soo het noodt waer) niet soo swaerlijck connen bewesen
worden : Als d'een sept / datse van het Pausdom verschillen
alleen in drie punten / Nisse / Verdiensten der werken / ende
aentoes

aenroepinghe der **O**eylighen. Welck **T**annius een van de
Orechtse **P**redicanten / in de vergaderinghe van de **V. O. Sta-**
ten dier **P**rovincie / openlyck is aen ghesepdt: ende een ander
 schijft / dat **Arminius**, *bellarminum* ende de **P**apisten niet en heeft
 bestreden / om dat hy soordeelde dat eenighe dinghen van haer
 niet qualijck en worden gheleert / ende van de onse niet recht;
 ende daerom niet goet en dochte / dat hy in eens anders **A**cker
 het goede krypt met het quade soude upt plucken / ofte in zyn
 eyghen **A**cker het oncrupt / dat de **D**uybel daer onder ghesaeyt
 hadde / als nuttelijck ende ghesondt koozen vooz-draghen: sel-
 lende alsoo de **S**heresformeerde **K**ercken met de **P**apistische in
 een graet. **A**lse bekennen datse het in de poincten van de **A**e-
 gieringhe **G**odes / **O**ppe **W**ille des menschen / etc. houden met
 de nieuwe **J**esuwisten. **A**lse het **C**empel van de **D**ominica-
nen ende **J**esuwisten / tusschen haer ende de **S**heresformeerde
Predicanten willen nae-ghevolght hebben / ende de **H**eeren
Staten bemanen / om 't selve met haer **A**uthoriteyt in te voeren /
 ende soo voozts.

Epist. De-
 dic. præ-
 pop. coll.
 inter. Lun.
 & Arm.
 scripta
 nom liber.
 Arminij.

Dese disputen en zyn niet ghebleben onder de **K**erckelijcke
 personen: maer de **P**olitijcke ende d'**O**verheden hebben haer
 daer mede ghemoeyt. **D**e na-volghers **Arminij**, siende datse niet
 ghenoech nae haren sin en konden voozderen / om dat haer de
Kerckelijcke by-een-comsten / ordze ende censuren te seer in den
 wegh waren / hebben hare toeblycht ghenomen aen de hooghe
Overheyt / ober-ghebende in een secker **R**emonstrantie / daer
 van zy **R**emonstranten ghenaemt worden / vif wel bekende
 poincten / ende versoekende teghen alle **K**erckelijcke censuren
 by **p**ublijcke **a**uthoriteyt ghemaintineert te worden / op dat sy
 haer ghevoelen by mochten voozstellen / ende die met haer het
 selve toe stonden / in den **K**ercken-dienst worden op ghenomen.
Haer versoeck is gheerne in ghewillight. **D**e **E**delen ende
 meeste **S**teden van **H**ollandt ende **W**est-**V**rieslandt hebben haer
 ghenomen in bescherminghe. **D**e saerlijckische **S**ynodale ver-
gaderinghen tot dier tydt met merckelijcke **v**rucht ghehouden /
 zyn verboden. **Z**yn dock eenighe **C**ommissarissen upt ghe-
 sonden gheweest / om het ghevoelen der byf **K**erckeliken den
Classen vooz te houden / ende dien te constringeren / om de aen-
 comende **P**redicanten niet hoogher te **e**xamineren. **H**ier ober
 zyn **b**erscheyden klachten ghevallen / **P**rotesten ghevallen / **C**on-
 tra-**A**e-

era Aemonstrantie overgegeven / Conferentie inden Haghe ghe-
 houden / ende also de twisten ende swaricheden vermeerderd. De
 Overheden hebbende eens de saecten tot voozstandt bande Aemonstranten by der handt ghenomen / en hebbense niet wederom willen laten vallen / insonderheyt opgeblasen zijnde met den wint van een Hooffschen bleys / ende noch daghelijck op-gherupdt dooz eenen die hier in zyn personagie wonderlijck weet te spelen / ende zyn Authoriteyt tracht te vermeerderen. Hier over sijn verscheyden Resolutien ghenomen by pluraliteyt van stemmen / streckende tot handthavinghe van de Aemonstrantische / ende om haere Leere / so niet boven / immers neffens d'aenghenomen Leere der Ghereformeerde in eenen graedt te stellen / ende daer by formulieren van Leeren ghemaect / daer aen men den Predicanten heeft willen verbinden / om haer in het Prediken daer nae te richten. Veel vrome Kercken-dienaren verklarende datse dese saken consciencie halven niet en konden approuberen ende naekomen / zyn van haere diensten ghedepozteert / als upt de Steden gheset. Als Cornelius Hillenius upt Alckmaer / Corneelius Gelelius upt Rotterdam / Ioannes Roggius afgheset binnen Hoozn. Henricus Rosæus binnen s'Graven Haghe. V Villem Crijns binnen den Briel / ende eenen Adrianus Smoutius / ghelwesen Burger van middelen ende geleertheyt binnen Rotterdam / om dat hy de ghewichticheydt des gheschils aenghelwesen hadde / in s'Graven besande is gheconfineert gheweest : Andere zyn met depozementen ghedepocht / Als Henricus Arnoldi binnen Delft / Ioannes Lydius binnen Gudewater / Iohannes Lamotius in s'Graven-Haghe / Adrianus Iacobi / ende Daniel Souterius binnen Haarlem / Theodorus Christiani tot Grootshuyzen / etc. Welcke dzepphementen sonder twyfel ter executie ghesteldt soude sijn gheweest / indien daer teghen niet eenich devoir / by de Magistraten van eenighe steden / ende sijn Excelentie den Prince van Orangien / ware ghedaen. Ende alsoo dese disputen oock in eenighe andere Provincien sijn verbzejdt / sijn oock aldaer diergelicke inconuenienten boozgeballen. Inde Provincie van Ober-Issel sijn eenige Edelen met die van Campen opgherupt gewest / waer toe oock die van Zwol haer hebben laten misbruycken / om die Armiswaische factie mede te helpen voozderen / ende tot dien eynde een Resolutie te nemen / daer aen men den Kercken-dienaren / als een recht-suaer van hare Predicaten / soude verbinden. Met

dese wierdt verboden die saken den volcke vooz te draghen die in gheheymenissen bestaen / om namelijk alleen te leeren / 'tghene met het menschelijcke vernuft (waer mede dese twist-saepers meenen dat hare Leere seer wel accordeert) kan begrepe worden.

Enighe Kercken-dienaren / siende dat hier mede het gheheele Euangelium ende alle de Artijckelen des Christelijcken Gheloofs / als alle in verborghentheden bestaende / wierden gheweert / soo datmen wederom of tot Paepliche Legenden, of tot philosophische Speculatiën, of tot Elopous fabulen soude moeten loopen / hebben hier teghen een bequame Remonstrantie over gheheben / ende donbillschheyt van die Resolutie verthoont. Welcke Remonstrantie / om datse van Henricus Alotanus Predicant tot Blanckenham / aen zijn Schoon-Vader tot Amstelredam / vertrouder wijsse was ghecommuniceert / ende daer dooz / buyten zijn weten / in den Driick gheraecht / is Henricus vooz schreven / als teghen de publice auctoritept ghesondicht hebbende / van zynen dienst ghestelt. Soo is oock binnen Campen den wel-gheloorde D. Guilielmus Stephani, vooz desen geweest Hof-Prediker van den Prince van Brandenburgh binnen Cleef / en nu Predicant binnen Kernhem / om dat hy hem teghen het doen van zijn Collegen met behoortijcke ernst ghestelt heeft / ende zijn kindt van haer / als die de fundamenteele reden van den Doop der kinderen versaechten / niet en heeft willen lasten Doopen / mede van zynen dienst ghedepoortert. Sulchs is oock beseghent den Predicant van Pffelmuypden by Campen / om dat hy de nieuwe factie regenstaende / den ouden protestierenden lidmaten tot Campen by hem in zijn ghemeynte ontfangen heeft tot de oeffeninghe van den waren Godes-dienst. In plaetsen van de afghesette / ghelijck oock van de andere die dooz den doot waren wegh genomen / ofte tot andere Gemeynten geroepen / heeft men vast deurgaens ghevoordert / die bande Arminiaensche factie waren / ende dien oock met ghewelt den Ghemeynten teghen haren danck over ghedronghen. Waer dooz de swaricheyt dagelijcks noch grooter is gheworden. De Ghemeynten daer dese cronzmiten ghepleecht wierden / siende datse van hare Herders ende Leeraers wierden berooft / hebben haer by malcanderen gehouden / somtijts by requeste de restitutie van hare Herderen versocht / en ondertussche malcanderen in het lesen / ondersoekē / en verclare vāde **H. Schrijfture** geoeffent /

oock andere ghesocht / die haer daer in mochten dienen : Soms tijds zyn zy gegaen ter na-buerigher plaetsen : Soms tijts hebben zy in haer epgheu plaetsen vergaderingen gehouden. Daer van zijn gecomen alle dese dolcerende kercken/ binnen Goude/ Schoonhoven/ Rotterdam/ Briel/ Woerden/ Niekmaer/ Poozn/ s' Graven-Haghe/ en op de Dorpen/ Soetermeer/ Pasariswoude/ Seben-huyfen/ Bent-huyfen/ Blesfwoyck/ Nieuwoop/ Aerlander-veen/ Warmen-huyfen / Oudenierop/ etc. Diergelijcke oock ghebonden wort binnen Utrecht/ Campen ende elders, die voer al niet en moesten vergheten worden.

Och hier by en is niet ghebleven : De handthabers van dese factie/ staende op haer auctoriteyt / ende meenende dat het haer een schande soude wesen/ t' ghene zy eens by der handt ghesnomen hebben te laten baren / weynigh denckende hoe hem de Coninck van Spangien in desen hadde ghedragen/ wat sy selfs teghen hem hadden ghedaen / ende hoe hy daer over was gearen / hebben dese vergaderinghen willen dissipeeren ende verstoopen. Tot desen eynde zynder sekerre placcaten ghemackt/ scherper als opt teghen de Papisten / waer mede die vergaderinghen strengelijck wierden gheinterdicert. De waerheyt hier van is alle man bekent : Zy zijn int openbaer met klokke/ slagh afghelesen / in Druck verbeerdighet / ende aen claren daghe ter executie ghestelt : Soo datmen't niet meer onder stoelen of bancken stecken en mach. Wilmen een staeltjen van dese lieffelijcke placcaten : Men leese het placcaet van Schielandt/ te Rotterdam ghepubliceert : Alwaer de vergaderinghe verboden wordt op pene van te verbeuren/ Hups/ Schuer/ Bergh/ Schip/ Schuyt / ofte Veldt/ daer de selve sal moghen gehouden zijn / welcke datelijck by den Officier sal aenghetast worden/ al waert al datse den ghenen/ die de vergaderinghe daer in / ofte op hadde doen houden/ niet epgen en waer : ende daer-en-boven dat die in soodanighen vergaderinghe sal hebben ghepredickt/ Sacramenten bedient / ofte andere exercitie gedaen/ sal worden ghecondemneert in de somme van drie hondert Guldens / waer booz hy datelijck sal worden ghearresteert ende verferckert/ sonder ontflaghen te worden / booz ende al eer de selve somme sal wesen ghenamptiseert/ etc. Men besie oock het schoone moderate placcaet van Utrecht / al waer niet alleen verboden en is sulcke vergaderinghe te houden in de Stadt/ maer oock den

inghes

inghesetenen verboden te reysen tot eenighe Steden ofte Dorpen / om de Predicatie aldaer te hoozen / ofte de Sacramenten te ghebruycken / op pene van datse vooz d'eerste repse hare neeringhe / handtwerck / ofte ambacht / niet en sullen moghen exerceren den tijdt van ses weecken / de tweede repse te verliesen de Burgherschap der Stadt / met de Privilegien / Wydommen ende Rechten daer toe behoovende : ende vooz de derde repse vut de Stadt ende Wydom van dien te moeten verrecken. We dese staetgengs meucht ghy de reste leeren kennen. De placcaaten ghemaect ende gepubliceert zijnde / heestmen in het werck willen stellen. Hier vut zyn ontsaen ontpoozteringen ende bannissementen / ghedaen aen vzoome Burgheren / binnen Rotterdam / Goude / Schoonhoven / Briel / Haerlem / Leyden / Drecht / Campen / ende elders. Leyden die niet een kindt hadden doen schrepen / is buyten alle sozme van recht / dickwils onberhoort / de Burgherschap op gheseyt / de neeringhe verboden / de winckel ghesloten : zyn vut de steden ghebannen / met bieskens wegh gesonden / met Diespeyers vut ghelept. Ghetuyghen hier van zyn Cornelis Iorisz. ende Abraham van vijven gheset vut Rotterdam / Cornelis Adriaensz. Crupdenier / Thomas de Roo, David Truyen, ende Dirck Gheduldich, ontpooztert binnen der Goude / ende dese laetste oock met Diespeyers aldaer vut ghelept. Rutger Huyghen, Adriaen Iansz. Jan Volckertsz. Ioris de knoop, Arent VVillemsz. ende Cornelis Huybrechtsz. ontpooztert binnen Schoonhoven / Abraham Block, ende D. Matthias Daminus, der Medecijnen Doctoor / wiens Vader eenighe jaren den Kercken dienst aldaer betreden heeft / vut Haerlem gheset.

Ende de Burghers die men noch onlancks heeft vut Leyden gaen. Hier dooz komt het oock dat eenighe Predicanten / die die dolerende Ghemeynten quamen bedienen / sommighe zyn ghebannen / sommighe aenghetast. Samuel ende Antipas van de borre, welcker Vader ober de dertich Jaren de Kercke aldaer bedient hadde / de Stadt Schoonhoven ontsaet. Petrus Paludanus eerst vut Schoonhoven wegh gheboert / ende daer nae aldaer tot den Baillieu by een doot slagher ghebangingen gheset. Dierghelijcken oock is gheattentert ten Briel / te Nieucoop ende elders / ende binnen der Goude ghedreicht. Hier dooz ist oock gheschiet / dat de vergader-plaetsen zyn toe ghespyckert / met Boden / Diespeyers / ende Soldaten beset / als

als te Rotterdam/Schoonhoven / Briel/Vage/ etc. In datmen
het hupstien binnen Schoonhoven/daer de vergaderinghe was
ghehouden/ heeft dooz het graeu doen af-breken / ende verbran-
den/ende het graeu daer ober met een tonne biers bereert.

Doet hier by dat binnē Utrecht eenige vrome Burgers hare
meubelen ende waren upt de hupfen zijn gebaelt/ alleē om datse
Godes woort hadden gaen hoorcn in na-buerige plaetsen / daer
het selve onder publijcke Authoziteyt ghepredicht wordt/ als te
Spanen/ende te Syderbelt inden lande van Culenbozch. Waer
toe den Officier sulck een oudt pretens placcaet gheallegeert
heeft dat hy hem selfs daer ober schamende/ het proces teghen
de Burghers aengestelt / heeft moeten laten steeken/ ondertul-
schen nochtans der goeder luyden middelen / als offse hem eppen
waren / selfs behoudende. Alle particulariteyten en verhalen
wy niet : Cis oock onse booznemen niet : De korpheyt van onse
verthooninghe en kan het oock niet toe laten. Cwaer goet dat
pemandt een pertinente histozie van alle dese verwarringhen
tot dienste van onse naekomelinghen / ende alle den ghenen die
hier van geen grondighe kennisse en hebben/ ginck beschryben :
Cis ons ghensech alleen eenighe patroontjens tot openinghe
van dese practycke in't korpthe verthoont te hebben : Van wie sal
twijffelen dat hier mede onsen alle-ghemeynen Opandt eenen
merckelijcken dienst wort gedaen ? Zijn actien worden gefustis-
ficert : Zijn strenge placcaten/ en der selber executien gebillicht.
Dogen eenighe Libertijnsche Geesten/ die allenstiens behende-
lijck in de Regieringe der Landen zijn inghekropen / placcaten
maken op het stuck vande Religie/ de selve doen executeren/ende
hare mede Burgers tyzanniserē / Waerom heeft het den Coninc
van Spangien/als Hertoch/Graef ende Heere van dese Landen
niet mogen doen ? Daer hy doch sochte te mainteneren de Reli-
gie/daer inne hy was opgebodt/ die hy in dese Landen hadde
gebonden/ende op de welcke hy was aengenomen. Ende dese in
willen hoeren een nieuwe Religie / die zy haer selven hebben ge-
dicht/ende tegen d'aengenomene / welcke niet soo veel moeyten/
kosten/ jae bloet-bergietens/ tegens de Spaensche Tyzannije is
beschermt/ hebben op gelwozen. De Gereformeerde Predican-
ten wort het prediken verbodē/ en den Jesuwijten en Roomsche
Papen wort toegelaten hare superstitie te oefenen/ en de luyden
tot het Pausdom te verlepdē. Wilt ghy werē waer dat geschiet ?
gaet

31
gaet t' Utrecht/ te Haerlem/ Leyden/ Goude/ Rotterdam/ Alk-
maer/ en elders/ ghy sult het sien. Den Licf-hebberen bande aen-
genomē Euangelische Leere wort verbodē te gaen in nabuerige
plaetsen/ om die selve tot haer stichtinge te hoozen: En ondertus-
schē mogen de Papisē en andere/ by en sonder schroom by dup-
fenden henē reysen/ ten Bosch/ t' Antwerpen en elders/ om afgo-
berije te plegē/ en bande Papien/ tot verderf deser Landen opge-
rupt te wordē. Siet ghy dan niet dat den Spaenschen Kaet wel
degelijc in het tweede poinct is uytgeboert? Iac so ghy't wel in-
siet/ sult bevindē dat hy meer als uytgeboert is. Want meel di-
sputen zijnder gemobcert/ als sy selfs boozslogē. Hooger zijns
geklommen/ als men vermoeden kost/ datse in so weynich jaren
klimmē soude: Insonderheyt zijnder opgewozen 2. uytmun-
tende disputen/ gehe el profitabel booz onsen bypand/ en schadelijc
booz onse Keligie/ en den staet van ons Vaderlandt. 't Ene of
de Hooge Oberheyt niet en mach inde Keligie wetten stellen na
zijn belieben/ en of men niet schuldich is die te gehoozsamē? Hoe
wel het by de Remonstranten self niet uytduchelijc ghedreven
wort: Nochtans sustinerent eenige Libertijnsche Gheesten/ die
hare factie drijbeit ende handhaben. Ende ten zy sulck een fun-
dament gelept worde/ is al haer doen van Tyrannie te beschul-
digen. 't Ander is/ of d'oorloge om de Keligie/ dat is tot bescher-
minge van de Keligie/ is geboert? Men sustineert/ Neen: Maer
om een ongebondē licentie/ diemen den naem gceft van bypheyt
der consciencien: En dat de Ghereformeerde Keligie alleen ont-
politijcke consideratien in't openbaer gehandhaest wort. Dit
so zijnde is het al recht wat de Coninc van Spangien heefc ge-
daen/ ende altmael Rebellijc wat de Prince van Orangien H.
Mem. ende de Heeren Staten tegen hem by der hant genomen
hebben. Want is men schuldich de wetten van de Libertijnsche
Hoofden te ghehoozsamen/ sonder aenschou te nemen oftse met
goeder consciencie onderhouden konuen worden/ veel meer de
wetten van de Con. van Spangien. Ende waerom heefc de Co-
ninc de Inwoonders van dese Landen verbolgt/ als alleen om
dat zy zijn wetten/ noopende het onderhoude bande Pauselijcke
religie/ wepgerden na te comē? Hier uyt is de Tyrannie in dese
Landē ontsaen. So dat/ indien de oorloge tot bescherminge van
de Keligie niet en is geboert/ wy geen oorfake gehad en hebben
den Con. van Spangien te resisteren. Wy en roere hier niet aen
de Libertijnsche Godloofheyt die hier in gelegē is. Die bevelen
wy

by den Bedienaers des Woordts / ende der Keligie te werber
legghen. Spreekende alleen van 't gheene dat onse vertoonin-
ghe eppghentlijck vereyscht.

Hier van gaen wy voort tot het derde. 't Welck is / twisten te
sleeyen onder de voornaemste Hoofden ende Regierders des Landes, ende
daer door onenicheydt te maecten in de Politie. Waer toe ghebruyck
wordt de ghelyckenisse van Cadmus, die de Landen van den ver-
slaghen Draeck ghesaept heeft / dat daer uyt ghewapende man-
nen zijn op ghewassen / die malcanderen hebben vernielt. Soo
moegen sy oock / datmen onder de voornaemste van ons Land
swijf moet verwecken / jalousien causeren / diffidentien in sla-
sen / op dat d'een teghen d'ander opstaende / sy malcanderen mo-
ghen t'onderbrenghen. Dit is oock onsen vbandt al verre ghe-
luct. Wat de Kerckelijcke beroerten zijn de Politijcke voort-
ghecomen. Eenighe die in de regeringhe zijn / hebben d'Armie-
naensche factien staende ghehouden : Andere de saecken beter
inziende / hebben de voorige aenghenomen Leere voozghestaen /
ende den verdructen eenichsins de handt gheboden. Wat hier
vooz sy ghecauseert / ende hoe hem de saecken segghenwoordich
roedpachgen / is by velen niet dan al te wel bekendt. In het
Nootwendigh Discours, onlancks ober den staet des Landts / van
zenighe trouhertighe Patriotten ghemaect / wordt het leven-
dich vooz ooghen ghestelt. De Politie wordt ghescheurt / de
Justitie ghebiroleert / het Kriggh-regiment verandert. Een
quade saecke wordt ghemeenlyck op een quade wijse belept.
Op een onwettelijcke wijse is dese factie opgherecht / onwet-
telijck wordise noch staende ghehouden. Om de nieuwe opinien
te ghemackelijcker in te voeren / zijn de Kerckelijcke Vergader-
ringhen opgheschozt / ende de oordeelen verhindert. Twee
schoone pzetexten heeftmen vooz ghewendt / daer onder dese
factie bedecte zijnde / vooz gheschoven is / Verdraeghsaembeydt
ende Authoriteyt. Hier mede zijn veel cenboudighe mislept / oock
eenighe goede Peeren / die de saecken der Kercken ende des
Landts wel meenen / de Ooghen verblindt / meenende dattet al
goudt was datter blonck / datmen anders niet vooz en hadde
dan een Christelijcke moderatie ende verdraeghsaembeydt ober
gheringhe saecken / tot ruste der Kercken / aen te stellen / ende de
wettelijcke Authoriteyt teghen wzebelmoedige ende gespaensoli-
serde vast te maecten. Maer siende dat het op een ander moor-
lagh /

lagh/datmen byome Predicanten ende Burgers begon te ver-
 jaghen/ende van d een plaetse in d ander te verdragen/ ende dat
 d' Authoziteyt op sijn Spaensch tot nae-deel der Religie / ende
 verstooringhe der Kercken wierdt gebuyckht/ hebben de oogen
 beginnen open te doen/ende op middelen te dencken/waer mede
 desen schadelijcken cours gevoeghlijck ghesruyt soude moghen
 worden. Hebben haer booz eerst met redenen daer tegen gestelt/
 ende als dat niet helpen en wilde/ ghepoteesteert/ Remonstran-
 tien gedaen om de misseyde te onderrechten / verclaringen ghe-
 maect om hare goede meeningen te kennen te gheben/in Jange
 deductien vertoont de wettelijcke deboiren / diese allen sless
 van Jaer tot Jaer hadden gedaen/ om tverballene te redress-
 ren: Sustinerende dat alles wettelijck behoorde ghedaen te
 worden/de kerckelijcke saecken kerckelijck verhandelt / ghe-
 meene swaricheden in tghemeene gheremedieert/ ende tot dien
 eynde een Nationale Synodus beroepen worden/op dat/so net
 te verbeteren ware / by allen in't ghemeen verbeterd mochte
 worden. Van ten heeft by die factie niet moghen helpen.
 Siende datter wat teghenstants viel / hebben sy haer onder-
 een Politijck ende Libertijnsch Hoofd beginnen aen een te ver-
 binden / Liguen te maecten / achter-raden te houden / Resolu-
 tien te formeeren / ende die dan by pluraliteyt van stemmen/
 niet tegensaende alle Beden/inductien/ende vermaningē/dooz
 te dringhen: ende dit menichmael sonder boozgaende kennisse
 ende Resolutie van hare Doedtschappen / ofte rappoyten aen de
 selve te doen. Hier wylt zijn dan ghevolght Protesten / Contra-
 Protesten / Contestation / Verclaringhen / Deductien / etc. Van
 hier en is het eynde niet. Sommige verdruchte Predicanten en
 Burgers / wetende dat de Hoben en Cameren van Justitie zyn
 ingestelt / om den vromen by sijn recht te behouden / hebben haer
 aen de selve geaddresseert / Mandamenten versocht / op dat die
 verdruchters aldaer te rechte ghestelt / ende teghen haer gehoo-
 souden worden / endena verhoorder saken geoordeelt wie recht
 hadde. De Cameren van Justitie / haer ampt enderecht betrach-
 tende / hebben dus verre deser verdruchte saken aen genomen,
 datse mandamenten gegeven / ende die wyl-jagers te rechte heb-
 ben doen eiteren / om na haer instructie een poghelijck recht te
 doen. Van die mandamenten zijn gebilpendeert / ende hebben
 de voozstanders van die factie onderstracnde Justitie de hande
 te sluy-

te sluyten/ghelijck als offse hoven alle Justitie ghestelt waren/
meer als eenich Prince ofte Souverain ter weerelt / pimmers
soo crch als de Coninck van Spangien / die teghen een pedet
van zijn Onderdanen hier te Lande heeft moeten te rechte
staen / ende het oordeel van de Hoven verachten. Ja ergheer
als den Heydenschen Keyser Trajanus, die den Oversten Stede-
houder het s weerdt in de handt heeft gegeven met desen bevel:
So lange ick wel doe, gebruyckt het voor my:Maer tegen my, so wanneet
ick qualijck doe: **D**an gelijck den Coninck van Spangien tyran-
niserende / niet en heeft ghewilt dat de saecke van de verdruchte
Nederlanders tegen hem by de Hoven van Justitie geoordeelt
wrdt worden/maer heeft tot voozderinge van sijn Tyrannije ee
Bloedt-raet geordineert: Soo en wil men nu oock niet / dat de
Hoven de klachten van de verdruchte Burgers sullen aen-nemē.
Maer dat de verdruckers na haer gelieven daer in sullen doen/
na den inhoudt van het Tyrannische beersken: *Sic volo, sic jubeo, sic
pro ratione voluntas.* Want het haer also gelieft. Of dat wel accor-
deert met den aerdt en standt vande byje Nederlanders / mogen
sij selfs oordeelen. De Hoven van Justitie niet verstaende dat
het so behoort / gelijck het oock hare instructie (mede byzengende
datse een pegelijcken sonder aenschou van Persoonen recht sul-
len doen) niet consoym en is / hebben haer behoorzijc daer tegen
gestelt / Remonstrantien ende Deductien daer tegen gemaeckt/
ende andere deboirenghedaen. Hoe het daer mede ghegaen zy/
sept het voozschreiben Nootwendigh Discours. **I**mmers hier upt
zijn wederom disputen geresen: Of de Hoven van Justitie in
sodanige saecken te spreken hebben? Hoe verre hare macht sich
streckt? etc. Hierover zijn ghemaeckt Verclaringhen teghen
Verclaringhen / Deductien teghen Deductien. De factieuse
hadden wel ghewilt die Hoven tot haer debotic hebben / om na
haren sin te misbyrupcken. Want dan soudeuse de Lupden die
haer in den wegh waren/by soyme van Justitie hebben aen ge-
rast/haer proces ghemaeckt/ende van kant geholpen. Veellicht
mach het daerom zijn / datse geroepen hebben om de Tyrannije
van den ouden Dionilius. Haer voornaemste Hoofst heeft wel
derren seggen. **M**ijn Heeren/wel eer hebben wy hoofden laten
rollen / spreekende van den genen die om de Lycerterliche factie/
waer van Wtenbogaert een sonderlinghe voozstander is ghe-
weest/onthoofst waren / meenende men moest nu oock soo doen.

Haddense

Vaddense haren moethwil onder sulck eenen schoonen deek man-
 tel moghen bedecken/ soo waren sy sijne ghesellen ghesweest/
 ende meenden niepwant soude hebben derren kicken. Maer sien-
 de dat haer dat oock mislucht is/ hebben sy andere finantien
 ghesocht: Doen haer het Recht ontginck/ dochten sy 't met ghe-
 welt uyt te voeren/ poggende de Soldaten met nieuwe Eeden/
 ofte pimmers beloften met handtastingen bevesticht/ aen haer
 te verbinden/ uyt het ghebiedt van sijn Princeelijche Excel-
 lentie te tcecken/ ende alsoo tot uytboeringhe van haer boorne-
 men te imployeren. Hadde haer dat willen lucken/ sy hadde hee-
 bpedt vooz de windt ghehadt. Want dan soude niemant men
 haer stockjen hebben derren bassen. Hadde yemant wat ghy-
 daen dat teghen haer Resolutie ginck/ ende haer Auctoriteyt te
 na quam/ men soude hem met de Soldaten te keer gaen. Maer
 hoe sijn souder de Nederlander dan sitten/ als hy vooz sijn vrij-
 heyt niet en soude mogen spzeken/maer met Soldaten gedwon-
 ghen worden? Hoe wel souder dan de Sherefozmeerde aen we-
 sen/ als de Soldaten tot dienste van 't Landt/ ende bescherminghe
 van de Sherefozmeerde Religie aenghenomen ende onder-
 houden/ tot weeringhe van de selve Religie souden ghebruyck
 worden? Zyn dat niet Spaensche practijcken ende ganghen/
 waer sullense dan te binden zyn? En of die Libertijnsche Hoof-
 den wepnich werckis makende van de Religie/ ende de Pause-
 lijche pimmers soo goet houdende als d onse/ de Paepsche Reli-
 gie hier wederom wilden inboeren/ wie soudet haer in sulcken
 geballe beletten? Daer toe hadden sy twee Compagnien/ binnen
 den Bziel garnisoen ghehouden hebbende/ omgheset/ ende met
 de beloften aen haer verplicht. Die sy dan hebben suachts in de
 wapenen doen comen/ om 't innemen van ten kerck/ by die van
 de Religie (so sy meenden) te doen/ midtsgaders 't inbrengen van
 andere garnisoenen/ ende 't inkomsten van sijn Excellentie/ etc.
 te belette. Dus meenden sy ober al voozt te gaen. Waer ten is
 haer niet na wensch ghesuccedeert. Want sijn Excellentie/ heb-
 bende die twee Compagnien daer uyt ghelicht/ heeft daer na
 selfs in persoon verscheyden andere daer in ghelept/ ende d
 Stadt/ tot dienste vande Heeren Staten Generael der gemincel-
 der Provintien/ versckert. Waer na de Vpandt veel volckis/
 dat hy op de frontieren by een ghebracht hadde/ om eenen
 merckelijcken aenstach in Hollandt (soo men meende) te
 exploite.

33
exploiteren/ heeft af gedaucht. Welck alle verre-siende/ ende
trouwertige Patriotten gheen kleyn na dencken heeft gheghe-
ben. Dit is wederom een oorsaeke van Politijcke disputen.
Of de Staten/ dat is de factieuse Ligens/ niet en behoorden
de Soldaten Patenten te gheben? Of sijn Excellentie daer in
duyten den tijdt van den Oorlogh behoort ghekent te worden?
Hoe verre dat de Authoziteyt ende commissie gaet die sijn Ex-
cellentie als Gouverneur Generael ghegheben is? etc.

Maer siende dat oock dit nae haer meeninghe niet boozten
wilt/ hebbense wederom wat anders bedocht. Te weten/
Weser ghelders aen te nemen/ elck Magistraet booz hem sel-
ben ende sijn Stadt/ ende die upt de ghemeene middelen te doen
betalen/ onder pzetert dat de Burgherjen/ die sy soo schande-
lijck begonden te treden/ opzoerigh wierden/ ende daeromme
hare persoonen ende staet/ teghen muysterijen ende opzoer moe-
sten verseeckeren. Ist niet treffelijcken wel gheregeert? vrome
ghetrouwe Burgheren/ die in het d'raghen van alle lasten ten
uytersten ghewillich sijn/ soo te persen/ datmen in vreesen is
van haer te sullen worden af ghestelt? Booz dese factie/ ende
gheusurpeerde heerschappijje en behoefde men sulcke verseecke-
ringe niet: Hoe quaem t datme doe die beroerte niet en vreesdet
Hoe na overtuycht haer haer eyghen ghemoedt/ datse niet haer
doen ende Tyrannische heerschinghe sulcks verdient hebben-
t heeft altyt desen naem/ datse haer selben verseeckeren. Tegen
wie? teghen haer eyghen ghetrouwe Burghers/ die presente-
ren alle lasten te d'raghen/ wachten waer te nemen/ goet ende
bloedt booz haer Overheden/ booz de Stadt/ ende booz het
Landt op te setten/ alleen datse de vrye oeffeninghe mogen heb-
ben van de oude ware Cherefozmeerde Religie. Teghen sijn
Princelijcke Excellentie dien kloeckmoedighen Veldt/ getrou-
wen Campioen ende wackeren Krijghs Oversten/ die het Landt
ten uytersten toe is gherron gheweest/ sijn eyghen persoon ende
leven nimmermeer en heeft ghespaert/ ende in alle sijn Actien/
soo klaer als de Sonne heeft laten blijcken/ dat hy niet hem sel-
ben/ maer alleen des Landts welbaren was soeckende. Ende
waerom dit? Om dat de Burghers spreucken booz de vryheit
van hare consciencien/ booz de vrye oeffeninghe van de oude
Cherefozmeerde Religie. Om dat sijn Princelijcke Excellen-
tie hare factie niet toe en staet/ maer de Religie poocht te main-
teneren/

yeneeren / de wettelycke ordze ende staet te doen herstellen/
 ende den verdruchten Predicanten ende Burgheren in haer
 gherechticheydt vooz te staen. Dit hebben sy becomen/
 Waert ghelders aen-ghecomen / Binnen Utrecht / Haerlem/
 Leyden / Gotterdam / Schoonhoven / ende nu lestelijck bin-
 nen der Soude / ende sulckx oock gheattentceert binnen den
 Bziel ende s' Graben-Haghe. Daer toe sy eerst een deel ra-
 paille ende schuyt van volck hebben op gheracpt / nemende
 wat sy krijghen mochten: Maer nu allenskens haer versiere-
 kende/ kloecke ende gheoeffende Soldaten vergaderen/ sommi-
 ghe die uyt de oude Vaendelen/ of paspoozt nemen / of ver-
 loopen: sommighe die gheheel vzeemt zyn/ die men meent dat van
 den Opandt ober ghesonden worden/ om in tijdt van troublen
 hem dienst te doen. Dese betalen sy uyt de ghemeene middelen
 met gereet gheldt/ ende rijcke gagten/ daer toe sy de penningen
 onder haer quartier verballen zijnde/ in-houden/ ende met an-
 dere behendigheden tghemeene gheldt aen haer trecken. Soo
 dat de oude Garnisoenen onbetaelt blijvende/ hier ober alleede
 beginnen op verscheyden plaetsen te klagen ende te murmure-
 ren. Hier gaen sy stout ende stijf mede deur/ niet teghenstaende
 de vermaninghe ende belastinghe by de Generaliteyt aen die
 van Utrecht/ende verscheyden Remonstrantien by eenige Ste-
 den/ insonderheyt Doordrecht/ Amstelredam/ Enckhuyzen ende
 andere/ aen de Hollandtsche Ligeurs gedaen: Verklaren vol-
 mondich hier op niet te passen / gheben schotx ende trots ant-
 woozdt/ gelijk of sy geheel meester van het spel waren. Peemt
 nu acht Nederlant in wat perijckel ghy ghebzacht zijt / ende
 noch verder ghebzacht soudt worden / soo desen schadelijcken
 rouws vooztganch mach hebben. Vupten op utwe grensen ne-
 stelt utwen Opandt. Van binnen setmen u in combustie / ende
 men neemt de wapenen teghen u aen. Waer meent ghy dattet
 henen wil? Als sy u hier van binnen op het lijf vielen/ ende de
 Opandt van hupten/ waer soudt ghy u reddent? Van hier mede
 hebben sy haer niet laten vernoeghen. De Burgheren selfs in
 de steden hebben sy onder nieuwe Eeden ghebzacht / om volco-
 men Meester ober haer te zyn/ ende te ghebzucken daer toe sy
 souden willen. Van welke eenige lonten rupkende/ ende vzees-
 sende datter pet quader achter schuyt/ persisterden by den ou-
 den eedt/ als ghenoeghsaem zijnde tot hare verplichtinge vooz

des Stadts ende s' Landts besten / by den welken sy oock ge-
 trou bevonden waren. Dese hebben sy gerasseert. 't Is te Haer-
 lem/ Gottecdam/ ende elders geschiet/ ende nu onlancks te Ams-
 den/ daer ontrent de helft bande oude Schutters uyt de Schut-
 terije gheset is / al hoe wel sy den nieuwen eedt presenteerden/
 midts ontfangende schriftelycke verclaringe/ datse tegen haer
 mede-burghers/ zijnde van het gheboelen der Contra-Remon-
 stranten/ niet en souden worden gebzuyekt: 'twelcke haer is ge-
 wepger. Als dese/ sustinerende dattet sonder wettelycke rede-
 nen was geschiet/ een Corpus hadden ghemaect/ ende eenige
 ghepenteert/ die hier ober aen den hooghcn Raedt in den Ha-
 gh- souden doleren/ ende Mandament van maintenu verfoec-
 ken/ oock tegen dit doen der Magistraten protesteren/ zijn ce-
 nighe van dien ter Stadt uyt-gheset. So dat dese Uigeurs/ niet
 alleen Soldaten teghen hare Burgheren hebben aen-genomen:
 Maer den enen Burgher teghen den anderen op ghijst ende
 ghewapent. Waer dooz apparentelijcken (indiender niet mer-
 kelijcke patientie by de verdzuchte ende de voozstanders bande
 ware Religie ende Patriotten/ ende beschermers van de vrye
 ende gherechticheden der Landen ware ghebzuyekt/ die alles
 wettelyck ende met ordze begeeren te doen) het al lange tot slaet
 ende bloedtdergieten mochte ghecomen zijn. Van Gode zy lof/
 die het tot noch toe verhindert heeft. Gere hebben de vzoome
 Landsaten/ die dit alles met sulcke patientie ghedzaghcn heb-
 ben. Maer daer staet wel toe te sien / *ne Patientia laesa tandem fiat*
feror. Want men treedt een Padde wel soo langhe/ datse pijpt.
 Immer is in dit point oock den Spaenschen Raedt ten
 vollen uyt-gheboert / soo veel den pzaetijng moghelijck is
 gheweest.

Daer resteert noch een point dat van groofer ghewichte is/
 ende soo licht niet uyt te voeren. Waer voozen alle die de men-
 schelijcke nature niet gheheel uyt-ghetoghen en hebben / haer
 bulijcken ontfetten. Dat is dien vromen Helt/ den Pynce van
 Oranien, Mauritium om te bzenen. Wan onse Vanden daer toe
 ronden comen/ sy souden merckelijck veel ghewonnen hebben.
 Datser op loeren en is niet te twyfelden. Den Spaenschen Raet
 gheeft dit vooz adbyjs. De gheruchten die nu en dan loopen/
 somtijds dat hy soude ghesteecken/ somtijds dat hy sonde ge-
 schoten zijn/ zijn ghewisse te pkeuen daer van. By ghelegent-
 heyt

heyt van desen Crebes/ ende dit by loopen van de Papen dooz
 het landt/ hebbē sy goede gelegentheyt om haer emissarien upt
 te senden. Offer oock niet wel onder dese Gheesten souden zyn/
 die haer tot sulck een exploit souden laten ghebuycken? t En
 is niet sonder vzeese. Als d'een hem een voet in 't gat wil
 schoppen ende jaghen ten lande upt/ een ander hem een koghel
 wil dooz het lijf jaghen: een ander hem een voedt korten/
 ende in den romp doen dat oneerlijck is om te segghen. Dese
 propoosten gheben te verstaen wat in haer Herte schuyt.
 Want upt de overbloedicheydt des herten spreeckt de woordt:
 Die sulcks derringen sprecken/ en souden niet te goedt zyn om
 dieghelijcken te doen. Van de vzeese der straffen houdt hare
 in. De Heere houdt se in den thoon datse hare woedtwille niet
 en bedrijven/ ende false noch meer bedwinghen. Dies segghen
 ende bidden wy: Godt beware sijn Princelijcke Excellentie
 Mauritius van Nassou, ende alle die met hem de saecken der Reli-
 gie ende des Landts trouwelijck behertighen. Piettemin
 hebben de factieuse hier inne oock den Spaenschen Raedt so
 verre willen dienen/ alsoe met eenighen glimp ende schijn meen-
 den te konnen doen/ als sijn Princelijcke Excellentie te maec-
 ken een af-ghesetten Sant/ deponeren hem van sijn Gouver-
 neurschap/ ende setten hem met eenen langhen Tabbaert in den
 Raedt van Staten/ om daer een O in 't cyfer te wesen. De
 Soldaten te trecken upt sijn ghehoorszacmhepdt: Te benemen
 de macht om patenten te gheben/ te onttrecken d' Electie van
 Magistraten die hem als Stadt-houder toe-komt. In somma
 te maecten dat hy gheen ghesach/ noch in de Politie/ noch in
 de Justitie/ noch in het Krijghs-Regiment soude hebben/ ende
 alsoo *criviliter* doodt zyn. Dit zyn de voorszlaghen diese hebben
 ghedaen/ hier nae hebbense ghetracht directelijck ende indirec-
 telijck/ pooghende hem in kleyn achtinge te bzenghen/sijn ende
 synes Vaders treffelijcke ende onwaerdeerlijcke meriten te
 verdonckeren/ insonderheyt doen sy bevonden dat hy hare fac-
 tie teghen was.

Siet dan hoe dat tot hier toe al sijntjens is ghepactiseere
 dien Spaenschen raet. Den Crebes is ghemaect/ inde welcke
 de Coninck niet absolupt dese Landen heeft ghekent vooz vrye
 Landen/ maer met de selve als met vrye Landen ghehandelt/
 blijvende alsoo by sijn ghepactiseerde recht. Daer nae zyn
 twisten

twiffen ghemaect in de Kercken / ende ooghen-schijnheit met
 op-set gheboedt. **W**t de Kerckelijcke twiffen verweckt de **P**oli-
 tijcke. **S**tadt teghen **S**tadt opgherupt / **V**oedtschap teghen
Voedtschap / **B**urgher teghen **B**urgher. **D**e **J**ustitie ghebio-
 leert. **D**e **R**egieringhe verandert. **H**et **K**rijchs-regiment in dis-
 ordze ghebracht. **D**e **S**erefozmeerde verduckt / de **P**apen ende
Papisten vryheyt te gheben. **D**en **S**paenschen **K**oninck ende
 sijn **R**egieringhe ghelaudeert om den luyden aengenaem te ma-
 ken: **G**hetracht sijn **E**xcellentie / ende andere vrome **P**eeren / die
 de **L**anden merckelijcke diensten hebben ghedaen / in kleynach-
 tijghe te bzenghen. **L**ibertijnsche **G**eeften ende **P**apisten tot de
Regieringhe ghevoordert / ende ghesustineert dattet so behoort.
Wat konde den **K**oninck van **S**pingen meer begeeren? **D**ie so
 veel tot sijnen voordeel hebben ghedaen / meent ghy niet datse
 sijn ghetrouwe **D**ienaren sijn? **I**ffet haer niet in alles geluckt /
 ten heeft immers aen haer de voir niet ontbroken. **S**y hebben
 noch moeyten noch kosten ghespaert. **W**y moeten ons schamen
 dat wy nergens na so veel over ende neersticheyt hebben ghe-
 toont om haer te resisteren / de **R**eligie ende het **L**andt te bewa-
 ren: **A**ls sy hebben gedaen om desen verderffelijcken cours aen
 te stellen. **M**aer meent ghy dat sy het om niet doen? datse voor
 hare diensten niet gherecompenseert en worden? **D**encht niet
 datse soo dwaes sijn. **T**is wel te ghelooven datter onder sijn /
 die van hare affecten soo ghedzeven worden datse niet en weten
 watse doen / sommige met de ydele begeerte vande schoon-schij-
 nende **A**uthoriteyt inghenomen zijnde / daer na alleen trachten:
Anderc hare recompense / niet uyt **S**pingen of van **B**ussel en
 ontfanghen / maer hier te **L**ande genieten. **M**aer datter niet en
 souden sijn een of meer die het secreet van dese **M**isse wetē / ende
 belept van dit alles hebbe / die hier inne haer particulier voor-
 deel niet en souden genieten / ja van hem dien sy soo trouw dienen /
 daer toe gesuborneert / ende met groote giften aengeloet wesen /
 en sal geen verstandige oordelen. **D**at den **S**pingjaert met ge-
 schencken weet omme te gaen / goutwe **E**ngelen over te senden /
 ende met **S**paensche **P**istoletten te schieten / is / in het maecken
 van den **T**reves wel ghespeurt. **E**nde hoe wel eenighe van die
 geschencken wederom sijn gesonden / daerom is hem den wegh
 niet op ghegraven. **D**aer zijnder sonder twyffel die het behen-
 dige hebben weten te beleiden. **D**e **L**ijste voor desen uyt **D**anc-
 rycit

rijck herwaerts overgesonden/ inhoudende de Romber van de penninghen/ die de Koninck van Spangjen aen sijn Pensionaris/ vooz secreete diensten/ hadde ghedispenceert/ gheeft wel te kennen wat daer om gaet. Dit is oock een deel vanden Spaenschen Staedt/ met den gouden haeck te visschen. Want sy weten wel dat vele visschen lichtelijck daer mede ghevangen worden. Liphus oozdeelde/ dat onse Nederlanders daer mede lichtelijcks sonden tot devotie zijn te brenghen/ als meer tot geltgiericheyt/ dan tot eergiericheyt gheneghen zijnde. Ende daer toe is insonderheyt goede gheleghentheyt by dese onderlinghe communicatie/ die de onse met de Spaensche ende ghespanioliseerde nu moghen houden. Dat men eens acht nam op eenigher staet/ die van kleyn in korte jaren tot grooten rijkdom/ waer toe sy dooz hare gagien ende extraoordinarise verballen niet en hebben konnen gheraken/ geklommen zijn: Dat men eens mochte gaen in haer Cantoozen/ besien hare papieren/ hare secreete corresponsdientien/ hare notulen/ memozien/ reeckeningen/ etc. Daer soude sonder twyfel wel eenen degelijcken pot ontdeekt worden. Die dit toe-comt/ ende aen het roer sitten/ moghen hier in handelen na discretie.

Van wie meenen wy dat dit alles belept? Want men siet dat het een besteecken werck is/ van langher handt onderlept/ ende in 't werck ghebracht. Daerom dattet by eenighe onbedachtelijck soude zijn by der handt genomen/ is nimmermeer te ghe-looben. De daedt spreckt anders. Daer is een groot Radt in dit uyz werck/ dat alle de Raden ombraepende/ elck doet sijnen loop loopē. Een knoop daer in dese Ligue vast is: Een hoost onder welke alle dese facticuse leden ghehooren/ ende waer van sy gheregiert worden. Staedt Nederlanders wie dit wesen mach. Siet op de daden/ handelinghen/ ende pꝛactijcken van een persoon die langhe aen het stuyz van u schip heeft geseten/ ende het bewint van alles in sijn handen heeft gehadt/ ende ghy sult hem haest ghebonden hebben: Die van ongherechtter afkomstē ende gheringhen staet/ tot de meeste Nuthoziept in dese Landen behendelijcken geklommen is: die van sijnen jeucht wepnich tecken van bꝛomicheyt behoont hebbende/ naderhant in sijnen dienst wel heeft laten openbaer worden wat hy in den boesem boedt: Hy die van Advocaat vooz het Hof van Hollandt/ ghe- worden zijnde Pensionaris van Rotterdam/ in veyde diensten wepnich

wepnich eere met sijn compositement heeft in gelept. Die daer na het Advocaetschap van het Land bedienende met den Raets-Heer Franck, een incorruptibel man ende den Landen ghetron/den selven daer soetjens upt-geschoben heeft/ midts hem maec-kende Raets-Heer in den hooghen Raet/ als 'twelck in dien tijt heerlijcker was/ op dat hy 't gheheel aen hem mochte trecken/ siende hoe het sijn giericheyt ende eergiericheyt soude moghen dienen. Dien dienst alleen betredende zyn doen daer na heeft be-ginnen te belepden dooz sijn kloekheyt/ listicheyt ende welspre-kentheyt / dat hy ober alle dinghen meester mochte worden. Daer toe hem sonderlinghe ghedient heeft de Lyceitersche factie/ daer hy hem kloekelijck teghen ghestelt hebbende / hy den Staten des Landts in groot credijt ghecomen is. Daer toe hem oock heeft gedient de jonckheyt van sijn Excellentie/ ende de sware Oozlogen die hy te boozen hadde/ waer op de selve alle sijne sinnen scherpende / veel saecken sijn Stadthouderschap aengaende / op hem heeft laten rusten. Hadde desen man sijn gaven wel ghebruyckt/ ende in plaetse van sijn eyghen profijt ende eere/ s' Landts welbaren ghesocht/ hy ware gherepec-teert binnen ende buyten s' Lants / ende een pghelijck soude sijnen naem met eeren ghedencken: Maer sijn eyghen gieric-heyt ende ambitie heeft hem ter zijden upt-gheruckt. Soo dat het een pghelijck vast daer booz houdt/ dat hy de booznaemste oozsaek is van alle dese beroerten.

Wat de Kerckelijcke saecken belanght / hy is noyt die van de Scherfmeerde Religie / hare oorde ende discipline gun-stich geweest. 't Welck hy al booz eenighe jaren in 't begin van sijnen dienst teghen sommighe Predicanten heeft te kennen ge-geven/ ende gesept dat de Staten/ onder welke hy meende het meeste ghesach te hebben/ alleen hy probisie/ gheduerende de Oozloghe/ de Kerckelijcke persoonen haer discipline lieten ocs-fenen: maer datse t'zijner tijdt / soo daer eens vrede quam/ souden bethoonen datse het soo niet verstaen. Daerom hy al-tijds heeft ghehindert datter gheen gheauthoriserde Kercke-lijcke Oorde heeft konnen worden ghearresteert. Datter geen Nationale Synodus t'sedert het Jaer vijftchien hondert ses en tachtentich heeft konnen ghehouden worden / wat supplica-tien/ Beden/ instantien de Kercken daerom deurgang gedaen hebben. Oock dickwils van hem heeft gegeven/ dat geduerende

zijn leven/ geen nationale Synodus soude hy een comen: Ende
 daerom de Clause van de Hebistie/ van de Confessie ende Ca-
 techismus/ in de uyt-schrybinghe des Nationalen Synodi/ in
 den Jare 1606. ghebracht heeft/ wetende dat sulckx den Ker-
 ken deurgaens niet en soude behaghen/ ende alsoo een stock in 't
 wiel ghesteecken worden. Ghelyck hy oock heeft te weghe
 ghebracht/ dat de particuliere Synoden van Zuyt ende Noord-
 Hollant 'rsedert den Jare 1608. deurgaens hebben geceesseert/
 in 'twerck stellende 'tgene hy so lange te voren hadde voorszeyt/
 ende boldoende synen ouden woock die hy lange tegen de Ker-
 ken ghenomen hadde/ op datse met hare discipline ende ydye
 hem niet en souden in den wegh wesen. Hier toe heeft hy ^{Arminio}
 de handt gheboden/ hem en syne medestanders teghen de Ker-
 ke op gheruyt/ deurgaens betoont dat hy hare zijde draecht/
 hebbende rondt uyt bekendt dat hy Wtenbogaert heeft bekeert/
 dat is het Arminiaensche gheboelen in gheblasen. Hoe hy
 dat ghedaen heeft/ kan een pder wel bedencken: Offer gheen
 Spaensche Pistoletten en zijn gheblaghen / pimmers of hy
 niet en heeft te wercke ghelept een deel van die duysenden gul-
 dens/ die hy jaerlijckx mach dispensereren waer hy wil / sonder
 reekeninghe te doen. Met sulcke schilpen kan hy al groote
 mirakelen doen/ beter als S. Jacob van Compostella. Sul-
 ke klinckende redenen soudender wel meer bekeeren / die niet
 vast in hare schoenen en staen. 'tIs te duchten dat hy met sul-
 ke Predicatiën wel meer van die lichte Boertjens tot sijn de-
 votie ghekreghen heeft. Welck hy/ soo dicht zijnde als eer
 nieuw mandeken / dickwils selfs uyt byenghen/ haer bedanc-
 kende over de goede giften diese van hem ghenooten hebben/
 ende roemende dat haren Vader haer heeft leeren haer Gebede
 doen/ dat is hare requesten coucheren. 'tBlijckt oock wel
 aen het teeren/ smeerren/ reysen ende rotsen van de Landt-loo-
 pers / die altijdx de Beurse wel ghespecht hebben. Daer
 toe heeft hy belet/ dat de Predicanten ten platten Lande geen
 vermeerderinghe van hare stipendia in dese sware tijden heb-
 ben kunnen bekomen / op datse daghelijckx in haren noodt
 te Hove solliciterende / souden blijven onder sijn subjectie ende
 ghebedt / ofte pimmers daer onder ghebracht worden/ la-
 tende de vette brockskens van sijn Tafel vallen op den ghenen
 die met hem placebo spelen / andere ledigh wederom sendende/

d'een *Nihil* ghebende op sijn request/ den anderen hebt patientie/
 den anderen vijftigh Guldens/ met conditie van niet weder om
 te comen/ ende soo voort. Hier toe heeft hy de authoziteyt
 van het Landt (die oock wel ghebruyckt zijnde/hooch te achten
 is) seer verheben/ om sijn authoziteyt boven de Kercke Christi
 te meer te verheffen. Daer nae Resolutien ghemaect/ die hy
 wel wiste dat by het meesten-deel der Kercken-dienaren souden
 wedersproken worden/ende die dooz sijne creatueren doen arre-
 steren/om daer mede de byzome Predicanten op het lijf te vallen.
 Die Resolutien/ niet teghenstaende het teghen-sprecken van
 verscheyden Steden/ over al uyt ghesonden/ Commissarissen
 af ghebeerdicht/ die de Predicanten ende Classen daer aen sou-
 den verbinden/ gheklaeght dat de Predicanten/ die haer in de
 selve beswaert bonden/ de publijcke authoziteyt violeerden/
 ende niet dupsterlijcken te kennen ghegheben/ hoe datse andere
 ten exemple ghestrafft behoorden te worden. Heeft daer by als
 den teghenstant quam/ de Ligue ghesmeect/ sijn creatueren op-
 ghehijst/ om de vergaderingen van de Gerefomezde Kercken
 te verstoozen/ ghevoont ende in handen ghegheben de middelen
 waer mede sy het selve souden doen. So dat als de factieuse te
 Schoonhoven/ het Huyjs daer de oude Gherefomezde hare
 vergaderinghe ghehouden hadden/ dooz de sache dragers had-
 den doen af-breecken/ uyt-roepen ende verbranden/ een Burge-
 meester aen twee van de Zoedtschappen aldaer gheseyt heeft/
 dat hy ontboden hadde/ sy soudender mede deurgaen. 'Tblijckt ooc
 daer uyt/ dat niemant van allen die dese factie sijn toe gedaen/
 een vingher in de asch derf streecken/ tot boozderinghe van hare
 saecke ende teghenstandt van de Gherefomezde / sonder met
 hem geconsuleert ende sijn goet binden daer op verstaen te heb-
 ben. Dit is soo claer/ soo notoir/ dat alle de werelbt dit siet/
 jonck ende oudt weet hier van te sprecken / vrienden ende by-
 anden weten te segghen/ dat hy het is die desen werbel draept.
 Dat hy nu eben-wel derff booz-geven/ dat hy de oude Gerefomez-
 meerde niet teghen en is/ teghen sijn Excellentie derff segghen
 dat hy een Contra-Gemonstrant is/ teghen eenighe Predican-
 ten dat hy het selve ghevoelen heeft dat hy in sijn jonckheydt te
 Heydelberch heeft beleden / in de vergaderinghe ende elders/
 dat hy eben het selve ghevoelt/ dat hy over dertigh Jaren ge-
 voelt heeft/ daer in betoont hy sijn groote gebepnstheyt/ trach-
 tende

tende onder den naem van de Religie toe-gedaen te zijn/ de Re-
 ligie uyt te roepen. Daerom oock Coenraedt de Rechtere zal. eer-
 tijds gheweest Secretaris van de Heeren Staten van Hol-
 landt/ hem van herten bedroefde/ verstaende dat hy hem tot
 de Ghemeynte begheben hadde/ als wel wetende dat hy onse
 Religie niet toe ghedaen en was/ noch noyt toe ghedaen is
 gheweest.

Wat de Politie aengaet/ daer in het meeste beleyt aen hem
 ghetrocken hebbende/ heeft hy ghepoocht alles te gouberneren
 nae sijn appetijt/ om tot de inghebeelde heerschappije te ghera-
 ken. Als hy de verkiefsinghe van Burghmeesteren/ Schyve-
 nen ende Doedtschappen aen hem heeft ghenomen/ daer doo-
 ober al van sijn creatueren inghesicht/ op dat alle de stemmen
 op sijn zijde souden zijn: ende 'tselbe aen hem heeft ghehouden/
 tot dat de President van het Hof Provinciael/ die dit van out-
 naest ende met den Stadthouder toe quam/ hier op heeft begin-
 nen te letten: Als hy het groote Seghel betwaert/ secreten ende
 Brieven ontfanght/ de selve opent/ hy hem hout/ ofte commu-
 niceert/ soo als het hem goet dunckt/ sonder den Stadthouder/
 wiens ampt dit van oudts plach te wesen/ daer in te kennen:
 Waer doo- Conincklijke ende Vorstelijke Brieven van groo-
 ter impozantie/ alse tot sijn voornemen niet en dienden/ som-
 tijts zijn achter ghehouden/ ende hy wonderlijk sijn persona-
 gie heeft weten te spelen/ om den Heeren Staten te laten weten
 wat hem diende. Radien hy de vergaderinghe van de Staten
 leyt tot sijn believen/ de poincten van uyt-schrybinghe stelt nae
 sijn wel gheballen/ alles sonder sijn Excellentie daer in te ken-
 nen: Daer dit nochtans van oudts het werck gheweest is
 van de Stadthouder met het Hof dat nu vande Geromitteer-
 de Raden verhanghen woedt: ende daer hy het Presidentschap
 in de vergaderinghe sijn Excellentie onderkropen/ ende aen
 hem ghetoghen heeft. Ghelijck hy oock weynich ofte geen co-
 respondentie en hout met sijn Excellentie/ ten zy iust in eenige
 saecken tot sijn contentement/ ende abancement van de sijne die-
 nende/ in de welke hy sonder sijn Excellentie niet doen en kan.
 Iae oock dickwils reghen de ghetrouwde waerschouwinghe
 van sijn Excellentie/ sijn concepten/ tot onrustinghe der ker-
 ken ende des Landts/ gaet in 't were stellen. Ende voorts alles
 alsoo beleyt/ bestuert/ dirigeert/ dat eenighe Jaren herwaerts
 niet

niet en heeft komen ghedaen worden/ dan 't gheen dat hem wel te wille was. Hebbende allenthalben in de regeringe ghevoert luyden van sijn humeuren/ ende aen hem dependerende/ heeft hy meesterlijck weten te spelen dooz d'ordinarise die inden Waeghe waren/ onder Staten Generael/ Raet van Staten/ Ghecommitteerde Raden/ Financie ende Reecken-camer/ die hy als sijne discipulen heeft onderrecht/ ende haer lesse op doen seggen/ soo het hem beliefsde: hebbende alsoo de pijpen ende snaren ghestelt na sijnen toon/ dat mender anders niet en sluypede/ van na dat hy bles. Dooz desen resolveerde hy/ executeerde hy maecte het alles na sijn goetdunckē/ ende riep dan luydtkeels/ Wantmeer het den extraordinarisen niet al te wel en gheviel/ Authoziteyt van 't Landt/ Authoziteyt van 't Landt/ d'Authoziteyt moet ghemaintineert wesen: Dat is/ wat mijn Heer/ van Knecht Meester geworden zijnde/ goet vindt/ dat moet een pegelijck appyoberen. So dat geen Prince of Grabe in dese Landen meerder Authoziteyt ghehadt heeft/ als van desen eenige Jaren lanck gheusurpeert is geweest. Twijfelt ghy dan noch Nederlandt/ of hy het is die u in dese verwarringen gebzacht heeft? Want zijnde in sulcken Authoziteyt/ wie soude sonder hem dese verwarringen hebben konnen aen richten? Ja wie soude se hebben konnen aen-richten buyten hem? Hy die heeft weten upt te bijten/ alle die tot sijne debotie niet en stonden. Te weghe heeft ghebzacht/ dat de Ghecommitteerde van Utrecht in de Staten Generael/ N. Berck den Crebes af-raden- de/ is te huys ontboden gheworden. Dat F. Aerffens, Ambassadeur van dese Landen in Vranckrijck/ die dese Landen merckelijcke extraordinaire diensten heeft ghedaen/ wederom heeft moeten keeren: hebbende desselben ghetrouwe waerschouwinghe/ waer mede hy ten dienste der Landen aentwees/ wie in Vranckrijck onse Vrienden ende Vpanden waren/ aen onse parthyen in Vranckrijck bekennt ghemaccht/ ende daer mede den vroomen Heere in perijckel van sijn leven ghebzacht: Ende dat in sijn plaetse wederom een ander ghesonden is/ van den welcken gheene diensten/ noch vooz 't ghemeen/ noch vooz particuliere vernomen worden. Dat zyn Princelijcke Excellentie onder sijne creatueren wordt ghecalumnieert/ als of hy nae de Souverainiteyt van het Landt stontd/ ende datmen hier te ghen de verantwoozdinge van sijn Excellentie niet en begheert te hooren.

te hoozen. Dat sijn Excellentie wiens eedt mede brenghet de
 Ghereformeerde Religie ende de gherechtigheden der Landen
 te handthaben/uyt de vergaderinge gehouden wort/ oock selfs
 als men van dit stuck/ ende van de op-gerezene swaricheden be-
 gint te spreken/ vraghende oftse wat nieuws in de regeringhe
 willen aen-rechten / die boozsnaen datmen sijn Princelijcke
 Excellentie op dat stuck mede hoozen sal. Dat Magistraten
 by sijn Excellentie als Stadthouder / met den President van
 't Hof/ wettelijck vercozen / by openbaer seditie ende opzoer
 worden af-gheset/ ende sulcx ghejustificeert/ ende inde plaetse
 van de af-ghesette inghevoert/ die met sijn humeuren over-ge-
 nomen: Waer over sijn creaturen dan roemen dat hy sijn Ex-
 cellentie de boedt op den Peck gheset hebbende / wel haest op
 het Hoof sal setten: Dat allerley scheldt ende laster-woorden
 teghen sijn Princelijcke Excellentie / teghen den Coninck van
 Groot-Brittannien/ teghen de Heeren van Amsterdam ende
 andere onghestraft moghen deurgaen/ maer soo yemant yet
 tot sijnen na-deel ghespoocken heeft / wel strengelijck / als
 of hy begaen hadde *Crimen lesa Majestatis*, moet worden ghe-
 straf. Dat alle de booznaemste Officien van het Landt aen
 hem ende de sijne ghegeven worden: Dat hy een Stichtman
 zijnde / van onghachte af-comste / sit onder den Adel van
 Hollandt: Dat sijn Swagher Veenhuyfen, niet teghenstaende
 hy de jonckste was / is gheworden President in den Hoogen
 Raedt/ booz-by gaende den ouden ende kloecken Raets-Heer
 Franck, tot een recompense dat hy hem in het bedienen van het
 Advocaetschap ghewecken was. Dat de selve Veenhuyfen
 als Ambassadeur ghesonden is gheweest nae Sweden / ende
 aldaer om redenen extraordinaerlijck begaest ende verheben.
 Dat sijn ander Swagher vander Mijlen van klepnder afroem-
 ste/ zijnde maer de derde van dien Adel in de vergaderinge on-
 der de Edelen verschijnt/ daer andere van ouder ende hoogher
 Adel op lijcken / ende boozts in de treffelijcke ende profitabel-
 ste Ambassaetschappen gebuyckert wordt. Dat zijn twee So-
 nen / niet teghenstaende sy in haer jeucht niet veel gheleert/
 maer gheturuluert/ ghehoereert / ende ghedomineert hebben
 als ghedebaucheerde menschen / nochtans in de treffelijck-
 ste Ampten van het Landt worden ghebooydert: Als dat den
 Oudsten het Houdtbesterschap werch heeft / daer den Soon
 van

van Duyvenvoorde op lijcken moeste/ ende den joncksten niet al-
 leen Ridtmeester is ghelworden/ maer oock Gouverneur van
 dat treffelijcke fronteur / de Stadt Berghen op den Zoom.
 Dunct u wel/ seggen wy noch vrye Nederlander/ dat yemant
 anders/ u in dese verwarringhen hadden konnen stellen/ als hy?
 Hy isfet dan die u den Crebes heeft te weghe ghebracht/ ende
 daer toe al langhe te boozen met eenighe aen s' Opants zijde
 correspondentie ghehouden/ ende de getrouwe waerschouwwin-
 ghen van sijn Excellentie/ in die tijdt aen de Steden ghedaen/
 heeft doen vilipenderen/ booz ghebende dat het Landt ten ach-
 teren zijnde/ niet en conde den Oorlogh langher verdragen:
 Daer hy nochtans/ by tijde van desen Crebes/ het Landt noch
 veel meer ten achteren ghebracht/ ende de Cantoozen van ghelt
 ontbloedt heeft. Hy die sustineert met sijn creatueren/ dat de
 Papijsten openbare exercitie van hare Religie behooren te ghe-
 nieten / ende aen den President Lannin belooft/ sulckx te sul-
 len by tijden vanden Crebes te weghe brenghen. Hy die altyt
 heeft ghedreven/ dat de na buerighe Coningen den Crebes be-
 geerden/ daer nochtans de voorszeden Coninck van Franckrijc
 Henry le Grand, om den Crebes te verhinderen/ ghesonden heeft
 ghehadt den Heer President Iannin, ende den Heer Bulenval,
 dooz hen aanbiedende/ tot continuatie vanden Oorloch/ hondert
 duysent kroonen ter Maendt. Om welke verhinginge aen
 een kant te schuyben/ hy booz ghegheben heeft/ dat de Landen
 niet en waren te helpen / als met seben millioenen Croonen/
 daer van 't Landt vier millioenen mocht op brenghen / ende
 de Coninck van Franckrijc/ met de gheallieerde drie millioe-
 nen: voeghende daer by / dat het noch maer booz vier of vyf
 Jaer soude konnen helpen. 't Welck hy sustineerde / doen de
 Landen in goede prosperiteyt zijnde / den Opandt schier den
 boedt op den neck ghesettet hadden / ende in apparente hope
 ghecomen waren / van tot een goet eynde / niet alleen booz haer
 selven / maer oock booz hare na bueren te gheraecken: doen de
 Coninc van Spangjen tot de uytterste extremitteyt ende discre-
 dyt ghecomen zijnde / Coper ghelt in plaetse van Silber heeft
 moeten laten slaen / ende in perijckel ghebracht was van sijn
 Indien te verliesen: Daer hy nochtans booz dertich Jaeren / doe
 de Landen dooz de Lyecesterfche factie / Inlandtsche beroerten/
 muymeringe van Soldaten / verlies van Steden ende Forten
 mercke

merckelijck gheswacht waren/ heeft willen staende houden in
publijcke vergaderinghen / ende aen eenighe Kercken Diena-
ren/ in den Somer des Jaers 1587: ghedeputeert / om eenige
nootlijckheden aen de Heeren Staten te demonstrenen/ dat het
een groot abusus ende schadelijcke dwalinghe was/ te meynen
dat de vereenichde Prouintien niet machtigh ghenoech en wa-
ren om haer selven het Hoofd op te houden/ ofte te bewaren ende
te beschermen tegen den Dyant/ seggende datse daer toe sterck/
rijck/ ende geweldigh genoegh waren/ ende niet van nooden
hadden het secours van de Coninginne/ ofte hulpe van eenich
Prince ter werelt. Op die met bedrieghelijcke redenen/ ende
met schoone bereeringhen van ettelijcken thien dupsent gube-
nen/ de voorszzebē Heeren Iannin ende Busenval heeft bewogen/
om sijn ydel booz gheben den Coninck voorszzeben op het al-
derswaerste booz te stellen/ ende van sijn meeninghe / tot het
consent van den Creves te diverteren / of anders datmen den
selven sonder hem/ even wel met den Coninck van Engelandt
soude sluyten. Welck den Koninck daer na/ verstaende bedro-
ghen te sijn/ ende dat den staet des Landts soodanigh niet en
was/ als men hem wijs gheinaeckt hadde / booz een schande-
lijcke verraderijhe heeft ghehouden/ ende verclaert dat sy die
daer aen schuldich waren/ meriteerden in de Sibiere geworpen
ende verdzoncken te worden. Op die de authoziteyt vanden Co-
ninck van Groot-Britannien hooch achtede / ende teghen de
Majesteit van Franckrijck stelde/ alse sijn booznemen conde
dienen: Maer als de Coninck van Groot-Britannien riedt
eenen Vorstium van hier te senden / de selve met sijn creatueren
bilipendeerde. Also misbruyckende d' Authoziteyt vande Ko-
ninghen/ nae datse tot sijn booznemen dienen/ ofte niet dienen
en konnen. Op die de Heeren van Amstelredam/ hem recom-
manderende de behoudenisse der Religie wel heeft derren ver-
wijten/ dat sy die ghene waren die hare Heeren/ dat is die bit-
tere Papiستن/ byanden der Nederlanden/ hadden ter Stad-
t gheset. Op die de Kerckelijcke ordze heeft verbodden/ de
vergaderinghen belet / de Arminiaensche factie op gheholpen
ende gheboedt/ booz de welke sy noch strijdt op het alderhes-
tichste: die de wettelijcke middelen tot weeringhe vande Ker-
kelijcke swaricheden teenemael verwerpt/ ende de sijne ophits
om de selve met ghewelt teghen te staen. Op die de Ligue heeft

vast ghemacckt / die met de gecommitteerde buyten weten van
 haer principalen beraemt ende beslupt wat hy wil. Hy die te-
 ghen de welstandt des Landts inde vergaderinghe vooz stelt
 wat hem goet dunckt / adviseert / omme-bzaeght / stemmen ver-
 gaderet / ende hy ober-stemminghe / teghens voozgaende een-
 dzachtighe Resolutie ende stijl van regieringe / als oock tegens
 wil en danck ende Contra-protestatie van ettelijcke Steden /
 concludeert / resolveert / arresteert / apostilleert / executeert. Hy
 die de Justitie haer kracht beneemt. Hy die ober Politie ende
 Justitie absolute heerschapper wil wesen / ende als hy het doet
 tegheneenighe Privilegien ende oude costumen / vooz antwoort
 gheeft : moghen wy het niet doen wpt kracht vande Privilegi-
 en / laet het ons *ex plenitudine potestatis*, wpt de volheyt van onse
 macht. Hy die het lichten van de Engheleschen wpt den Bziel
 gheurgeert heeft (welck toch in hem selven niet en is te mis-
 prijfen) om die frontuer te hebben in sijn gheweldt. Hy die
 hem heeft beklaecht aen sijn discipulen / over het verseeckeren
 van die Stadt / met oude Garnisoenen / ende de factieuse op-
 ghehitst om haer teghensijn Princelijcke Excellentie ende haer
 eyghen Burghers met Soldaten te wapenen. Hy die ghe-
 tracht heeft sijn Excellentie kleyn te maecken / om in alles ab-
 solutelijcken te domineren. Hy die hem een merckelijcke par-
 thye heeft ghe-toont teghen de Oost ende West-Indische Na-
 vigatien / daer mede den Spangjaerd wel den meesten af-
 breuck soude konnen werden ghebaen. Ende noch voozleden
 Jaer schotse antwoorde gaf aen den Cooplieden / die over
 het arresteren van hare Scheyen in Spangien / quamen kla-
 ghen / segghende : dat hy wel dacht dat het soo gaen soude.
 Waer meent ghy nu dat hy hier mede henen wilt Overleght
 het hy u selven : want veel verclaringhen heeft het niet van
 nooden. Als hy volcomen Meester van het Schip waer /
 soo mocht hy't stieren daer hy wilde. Ende als die van de
 Religie / met de Justitie / met sijn Princelijcke Excellentie den
 Rugh ghebroocken waer / wie soude het hem beletten? Groote
 Respondentien heeft hy langen tijdt ghehouden met Franck-
 rick. Daer is een Houwelijck te weghe ghebracht met
 Spangien. Marquis d'Ancre heeft daer de Meester gemacckt ge-
 hadt. Hy heeft cozeven dat men den Coninck van Franckrijk
 de hul-

de hulpe van de oude Garnisoenen teghen den Prince van den Bloede soude toe schicken. Onder dat decksel meende hy zijn Waert ghelders deur te dzinghen. Siet waer ons Nederlantse Schip ten lesten soude henen ghevaren hebben. Dat hy het om sonst soude doen / dat hy daer niet wat groots mede booz soude hebben / is niet te gheloooven: hy is al te kloeck / ende in de materie van State al te wel erbaren / dan dat hy soo grooten werck / soo langhe ghepractiseert / daer soo veel aen dependeert / daer mede hy hem selven ende de sijne in pe- rijckel stelt / ende soo grooten ondanch op sijnen hals haect / om klepne oorzaken soude hy der handt nemen. Hy is hier in het Landt soo groot als hy worden kan. Daer moet een an- der rugghe wesen (nae het oordeel van alle verstandighe Poli- tijcke) daer hy op rust.

't Gheest gheen klepyn bedencken dat wel waer mochte zijn / 'tghene den Oversten Willagby verhaect / dat hem nae ginck / als dat hy gheschreven ende beloofst soude hebben aen Richar- dot, President van den Raedt van State des Hertoghs van Parme, dat hy de saecten der vereenighde Provincien soo soude regeeren / dat de selve Landen wederom vallen souden in des Coninghs van Spangjens handen. Daer uyt dit schijnt boozt te comen / dat men te Brussel ende elders aen des Wy- andts zijde / gheen quaedt van hem segghen en mach / maer wel van sijn Princelijcke Excellentie / ende van de Heeren Staten Item dat booz het vertreck van Spinola nae dese Landen om den Crebes / van den Spaenschen Ambassadeur wierdt gheseyt / dat hy een trouw Man is vooz den Coninck van Spangjen. Maer hoe? sal yemandt dencken / die de Landen te voozen soo ghetrouw is gheweest / ende soo groo- te diensten heeft ghedaen / soude hy nu in sijn Ouderdom ontrouw bevonden worden? 't Gheest wat schijns: ende wy wenschten dat het beyde waer waer / dat hy de Landen groo- te diensten ghedaen hadde / ende noch dede: 't Soude on- niet dan te beter gaen: Maer weten wy niet dat Menschen veranderlijck zijn / ende die op het hoogste ghestelt zijn al- der-eerst ende waerst nedervallen? Moeste hy niet de Lan- den eenighen dienst doen / om in 't credijt te comen? Hoe soude hy anders tot avancement gheraecht zijn? Doch of het

al diensten zijn die daer booz ghehouden worden/ ende niet beel-
 eer zijn gheweest/ middelen om zijn oudt booznemen te boozde-
 ren/ ende de booz-ghestelde hoocheyt te bejaghen/ bedeckt met
 den schoonen schijn van der Landen dienst/ moghen sy oozdee-
 len/ die ontrent zijn artien sijn gheweest/ de circumstantien der
 selver hebben waer ghenomen/ ende nu eenmael in het licht van
 nae by beginnen te besien. Want verscheyden particularitey-
 ten noyende het gantsch beleyt van sijn handelingshen/ souden
 wy hier kunnen verhalen: maer dit sal booz dese tijdt genoegh
 zijn tot uwe waerschouwinghe. 't Is oock soo veel dattet hem
 sijn thmoedt quelt ende ongherust maect: Soo dat men in
 sijn Hups klaeght/ dat hy snachts niet slapen en kan. 't Is
 wonder? Hy heeft te doen met eenen grooten Godt: Hy heeft
 te doen met couragieuse luyden/ die wel lanck patienteren/
 maer soo haest den moedt niet verloozen en gheben. Hy vindt
 hem selven verwarret. Want sijn rocken is noch niet af-ge-
 sponnen. Hy en was oock op die teghenstandt niet verdacht.
 Want hy en isse niet ghewoon. Maer och of hem sijn consci-
 entie soo roerde/ dat hy van sijn vooznemen af-staende/ ont-
 waechte tot den wille des Heeren! Dit is het quaetste dat wy
 hem wenschen.

Van nu zijnde in dese swaricheden/ hoe sullen wy daer uyt
 gheraecken? Want wy en willen niet wederom na Spangien;
 wy zijn daer al te qualijck ghebaren. 't Waer goet hier te heb-
 ben den dyaet van Ariadne om uyt desen labyrinth gelept te wor-
 den. Willen wyse binden ghetrouwden Patriot/ sy en is niet
 verre te soecken: Siet maer hoe ghy in dese verwarringhen
 ghelomen zijt/ ende ghy hebt de remedie om uyt te comen. Gaet
 te rugge dien wegh dooz welcken ghy zijt in-gelept/ ende ghy
 sult ghereddet worden. Doet maer het rechte contrarie van
 het ghene dat uwe verstoozders doen/ ende ghy zijt gheholpen.
 Sy hebben de Religie verwarret/ soecht ghyse te herstellen op
 den ouden boedt. Sy hebben de Kercken verstoozt/ helpt ghyse
 tot den boozighen welstandt. Sy hebben de Kerckelijcke by-
 eenkomsten verhindert/ doet ghyse wederom haren booztganc
 jebben. Sy verstoozen de vergaderinghen der Chercfozmer-
 den: maect ghy datse by ende sonder schromen moghen ghe-
 ouden worden. Belet daer-en-teghen de Paepsehe conventi-
 enen/ ende lijd wonen van de Papen ende Jesuwjten. Laet
 de

de Kerckelijcke swaricheden Kerckelijcken af-gehandelt/ ende
'tghene allen in 'tghemeen aengaet/ in 'tgemeen ondersocht/ te
rechte gebzacht ende verbeteret worden. Maect los de Ligue/
ende doet onderhouden de boozighe wel-ghestelde Politie. Laet
niet toe dat 'tgene booz desen in 'tgemeen ende eenparichlijc is
aen ghenomen/ by een deel alleen gercnverseert ende verandert
soude worden. Gheeft de Justitie hare kracht/ ende steltse in
haer oude bigeur: Laet recht geschieden aen eenen pghelijcken
sonder aensien van personen. Herstelt het Krijghs regiment/
dat de oude Garnisoenen verplicht blijven onder den ouden
eedt. Laet de Waert-ghelders worden ghelicentieert/ ende de
bzome Burghers van die perijckelen verlost. Ontstaet de
Burghers banden nieuwen eedt/ op datse onder den ouden eedt
tot de bozighe eenicheyt ghebzacht zijnde/ hare Overicheden
ghchoozsaem/ ende miltanderen ghetrou blijven. Recht op de
authoziteyt van sijn Excellentie den Prince van Orangien/ als
Stadthouder ende Gouverneur Generael. Erkent met danck-
baerheyt de onbergheldelijcke diensten/ die hy dese Landen te-
ghen het Spaensche ghewelt heeft gedaen. Hy is dese Landen/
ghelijck doock sijn Heer Vader Hog. Mem. altijd ghetrou ghe-
weest/ hy isset noch. Dit betoont hy/ als hy de authoziteyt/ en
wettelijcke regieringe van het Landt boozsaet/ met sijn Stadt-
houdereschap ende Gouverneurschap hem te bzeden houdende:
als hy de Ghereformeerde Religie de handt biedt/ als hy de
kracht van de Justitie begheert ongeschent te bewaren/ als hy
den ouden boet van Krijghs Regiment/ Krijghs ende Bozger-
eedt/ booz het seeckerste recommandeert/ in somma die middelen
nen-wijst ende hy der handt neemt/ die wettelijck zijnde/ booz
desen bewonden zijn tot de meeste ruste/ ende welstandt der Lan-
den te dienen. Volcht sijn boetstappen/ ghy hooghe Machten/
Hoofden des volcks/ ende alle die in de regieringe zijt: So sal
de wettelijcke ende wel-ghestelde regieringe der Heeren Staten
so generael als particulier/ als hooghe Overheden deser Lan-
den in goeden staet ghestelt worden/ ende onder der selver regie-
ringe/ een peder sijn Ampt sonder verhinghe moghen be-
dienen: de Kerckelijcke/ dat de Kercken aengaet: De hooge
ende Provincialen Raden met sijn Excellentie/ als Stadthou-
der/ de Justitie: de selve sijne Excellentie als Gouverneur Ge-
nerael met den Raedt van Staten het Krijghs Regiment. .ic.

Maer op de Heeren Staten een Vaderlijke opzicht nemende met correspondentie/raet ende mede advijs van sijn Excellentie booschreben/ alles sijnen bypen ende wettelijken boozganck sullen doen genieten/ tot restitutie en mantinement bande ware Ghereformeerde Christelijke Religie/ eensamentlijck de byp ende gherechtigheden der Landen. Dooz al het daer op/ dat het onse vrienden niet en zijn die ons de Spaensche regeringe soecken smaeckelijck te maecken/ende de byje exercitie bande Pauselijke Religie in dese Landen aen te stellen: Gheeftse derhalven gheen ghehoorz/ ende en laet u dooz hare bedrieghelycke rederniet verleyden. Wenscht niet om de Tyrannpe vanden ouden Dionylus. Wantse soude u/ ulwen Vrouwen/ kinderen/ ende nacomelinghen al te suer op-vreecken. Ghedenckt aen de bozighe wysetheyt die het Spaensche ghehoedt acu u gepleecht heeft. Laet dan niet toe dat u den ouden strick om den hals geworpen worde. Neemt acht op de boozgaende couragie ende mannelijcke Resolutie van utwe booz-ouders en boozgangers. *Degeneres animos timor arguit.* Zyt boozsichtig/ ende siet om dat utwe Vpandt u niet en bedriegen. Maer weest oock coragicus en kloeckmoedigh om hem niet in te wijcken. Siet op het wepnich boozdeel dat u den Treves gegeven heeft/ende het avancement dat utwen Vpandt daer mede op u ghedaen heeft. Laet u niet wederom so lichtelijck bewegen. Siet hoe utwe na bueren ende Bondtghenooten onder het Spaensche ende Pauselijke jock zijn gebzacht. Denckt oock op hare verlossinge/ende neemt die loffelijcke Resolutie/die del. Staten Generael genomen hadde in den Jare 1594. booz vermeldt: Die ghedachten te blijven by die toe-blycht tot den Almoghenden Godt/ om van sijne Almachtighe ende onberanderlijcke handt ende goedicheyt (hoe wel sy t' allen tijden oberwogen hadden/ dat alle wereltse saken veranderlijck zijn) een loffelijcke uytcomste van hare rechtveerdighe sake/ niet alleen booz de vereenichde Nederlanden/ maer oock booz de andere Nederlantsche Provincien/ tot boozderinghe van sijne cere/ ende heylighe woordt/ ende der Nederden welbaren te verwachten.